

مجموعه
روایات
مهرکوی

تذکره حفاظ و تکالیف مدنظران

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

انتظار، منتظر
وتكاليف منتظران

تقديم به ساحت مقدس حضرت مولانا

صاحب الزمان ارواحنا له الفداء

سرشناسه	: مؤسسه فرهنگی موعود عصر (عج)
عنوان و نام پدیدآور	: انتظار، منتظر و تکالیف منتظران / تهیه شده توسط گروه پژوهشی مؤسسه فرهنگی موعود
مشخصات نشر	: تهران: موعود عصر (عج)، ۱۳۸۶
مشخصات ظاهری	: ۹۶ ص.
شابک	: ۷۰۰۰ ریال: ۰۱-۰۰-۲۹۱۹-۹۶۴-۹۷۸
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه به صورت زیرنویس.
موضوع	: محمد بن حسن (ع)، امام دوازدهم، ۲۵۵ ق.
موضوع	: مهدویت -- انتظار.
موضوع	: مهدویت -- انتظار -- احادیث.
شناسه افزوده	: مؤسسه فرهنگی موعود عصر (عج).
رده‌بندی کنگره	: ۷۸۷ الف / ۴ / BP ۲۲۴
رده‌بندی دیویی	: ۲۹۷/۴۶۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۱۰۷۰۱۹۳

انتظار، منتظر و تکالیف منتظران

نویسنده: گروه پژوهش مؤسسه فرهنگی موعود

ناشر: موعود عصر (عج)

سال و محل نشر: تهران، ۱۳۸۷

شابک: ۰۱-۰۰-۲۹۱۸-۹۶۴-۹۷۸

نوبت چاپ: سوم

شمارگان: ۵۰۰۰

قیمت: ۸۰۰۰ ریال

نشانی: تهران، ص.پ: ۸۳۴۷-۱۴۱۵۵

شماره تلفن: ۸-۶۶۹۵۶۱۶۷

سخن ناشر

در میان عموم مباحث مرتبط با فرهنگ مهدوی، موضوعی به جلالت و اهمیت «انتظار» و معنی و مفهوم آن نمی‌توان یافت. همان که متأسفانه مغفول مانده و از میدان نظر و عمل مسلمانان و عموم مستضعفان دور افتاده است.

به حقیقت در این فرهنگ، انتظار به مثابه عملی آگاهانه است، همراه با آمادگی همه جانبه «فکری، فرهنگی و عملی» که منتظران مستضعف را در ساختن صورت و سیرت حیات، مطابق طرح و نقشه الهی و آسمانی یاری می‌دهد.

این مجموعه از احادیث و روایات مهدوی را که در زمره جواهرات ارزشمند صندوقچه زبان و بیان حضرات معصومین(ع) درباره انتظار، منتظر و تکالیف منتظران است پیشکش جمله عزیزان مشتاق و به ویژه جوانان می‌کنیم، باشد تا مقبول طبع حضرت صاحب‌الزمان(ع) واقع شود.

این شاءالله

فهرست

- ۷ ..... مقدمه
- ۷ ..... چرا انتظار؟! .....
- ۱۱ ..... فضیلت انتظار .....
- ۱۲ ..... ● انتظار فرج: بالاترین عبادت‌ها .....
- ۱۳ ..... ● خداوند خود از منتظران است .....
- ۱۴ ..... ● امام زمان (ع) خود منتظرند .....
- ۱۵ ..... ● بهترین عمل شیعیان .....
- ۱۶ ..... ● برترین اعمال انسان .....
- ۱۷ ..... ● انتظار ملاک پذیرش اعمال .....
- ۱۹ ..... ● «گشایش» در «انتظار» است .....
- ۲۵ ..... وظایف منتظران .....
- ۲۶ ..... ● شناخت حجت خدا و امام عصر (ع) .....
- ۳۱ ..... ● پیوند با مقام ولایت .....
- ۳۳ ..... ● شکیبایی و ثابت بودن در عقیده در عصر غیبت .....
- ۳۹ ..... ● تهذیب نفس و کسب فضایل اخلاقی .....
- ۴۲ ..... ● کسب آمادگی برای ظهور حجت حق .....
- ۴۴ ..... ● مداومت بر انتظار .....
- ۴۵ ..... ● دعا برای حضرت مهدی (ع) .....

- مقام منتظران ۶۷
- نزدیک‌ترین حالت بندگان به خدا ۶۸
  - منتظران برترین مردم همه روزگاران ۷۰
  - عبادت منتظران ۷۳
  - منتظران و حزب‌الله ۷۴
  - مقام حضرت مهدی (ع) مقام منتظران است ۷۶
  - برادران رسول‌الله (ص) ۷۷
  - پاداش بزرگ منتظران ۸۱
  - امام‌زمان (ع) و منتظرانش ۸۷
  - عوامل خشنودی امام‌زمان (ع) ۸۸
  - عوامل ناخشنودی امام‌زمان (ع) ۹۰
  - حراست و مراقبت امام‌زمان (ع) از شیعیان ۹۲
  - دعای حضرت برای تعجیل در فرج ۹۴

مقدمه

چرا انتظار؟

شاید در هیچ دوره از دوران بی‌شماری که کره خاک در عمر طولانی خود پشت سر گذاشته، این‌گونه جهان دست‌خوش بحران‌ها و التهاب‌های گوناگون و فراگیر نبوده است؛ بحران‌های سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، اخلاقی، زیست‌محیطی و... فقط کافی است یکی از روزنامه‌های صبح یا عصر را ورق بزنید تا در صفحات مختلف آن با نمودهای مختلفی از این بحران‌های فزاینده، روبه‌رو شوید.

جنگ‌های فرامنطقه‌ای، نبردهای داخلی، کودتا، نسل‌کشی، جنایت بر ضد بشریت، تروریسم، قاچاق زنان و کودکان، تجارت مواد مخدر، قحطی، گرسنگی، فقر، شکاف طبقاتی، قتل، جنایت، ناامنی، آدم‌ربایی، شکنجه، روسپی‌گری، هم‌جنس‌بازی، سقط جنین، گرم شدن کره زمین، کمبود منابع

آب، خشک‌سالی، زلزله، بیماری‌های کشنده و... سرفصل خبرهایی است که هر روز از گوشه و کنار جهان مخابره می‌شود.

راستی چه اتفاقی افتاده است؟

بشر در چه باتلاق خودساخته‌ای گرفتار آمده که هرچه بیشتر دست و پا می‌زند بیشتر در آن فرو می‌رود.

آیا برای این بحران‌های فراگیر جهانی می‌توان پایانی تصور کرد؟ آیا بشر متمدن خواهد توانست راهی برای برون رفت از این بحران پیدا کند؟ آیا این همه بحران و التهاب، این همه ظلم و بی‌عدالتی، این همه فساد و تباهی، این همه... برای بازگشت انسان از راهی که برای اداره جهان در پیش گرفته کافی نیست؟! آیا وقت آن نرسیده که بشر این فرموده پروردگار حکیم را مورد توجه قرار دهد که:

«ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَ الْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ لِيُذِيقَهُمْ بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ»^۱.

«به سبب آنچه دست‌های مردم فراهم آورده، فساد در خشکی و دریا نمودار شده است، تا [سزای] بعضی از آنچه را که کرده‌اند به آنان بچشانند، باشد که بازگردند.»

آری، وقت بازگشت فرا رسیده است. دیگر وقت آن رسیده

۱. سوره روم (۳۰)، آیه ۴۱.

انتظار، منتظر و تکالیف منتظران

که بشر با اعتراف به عجز و پشیمانی از پشت کردن به «ولی خدا» - که تنها نجات‌بخش او از این همه ظلم و فساد و تباهی است - سر به آستان پروردگار خویش بساید و ناله سر دهد که:

«ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ فَأَظْهِرِ
اللَّهُمَّ لَنَا وَوَلِيِّكَ وَابْنَ بِنْتِ نَبِيِّكَ الْمُسَمَّى بِاسْمِ رَسُولِكَ حَتَّى
لَا يَظْفَرَ بِشَيْءٍ مِنَ الْبَاطِلِ إِلَّا مَرَّقَهُ وَيُحِقَّ الْحَقَّ وَيُحَقِّقَهُ؛^۱
خداوندا! به سبب آنچه دست‌های مردم فراهم آورده، فساد در
خشکی و دریا نمودار شده است، پس ولی خود و پسر دختر
پیامبرت را - که هم‌نام رسول توست - بر ما آشکار ساز، تا آنکه
همه مظاهر باطل را نابود سازد و حق را ثابت گرداند.»

---

۱. مجلسی، محمد باقر، بحارالانوار، ج ۱۰۲، ص ۱۱۱. قسمتی از دعای عهد.

فضیلت انتظار

یکی از مهم‌ترین و واجب‌ترین امور، ادا کردن حق کسی است که بر عهده ما حقی دارد. بدون تردید کسی که از تمام مردم جش بر گردن ما افزون‌تر است، از همه بیشتر و بهتر احسانش شامل حال ما می‌شود و حق نعمت‌ها و منت‌ها پر ما دارد، هم آن کسی که خداوند معرفتش را متمم دین و باور به او را مکمل یقین ما، و انتظار فرجش را بهترین اعمال ما قرار داده است، کسی که دیدارش نهایت آرزوی ماست، حضرت بقیة‌الله - ارواحنا له الفداء - هستند^۱ که بهترین و با فضیلت‌ترین اعمال در زمان غیبت ایشان انتظار فرج آن وجود مقدس و به جا آوردن وظایفی است که نسبت به حضرتش بر عهده شیعیان است.

در ذکر دلایل برتری و فضیلت انتظار موارد بسیاری در احادیث و روایات نقل شده‌اند که در اینجا به چند مورد از آنها اشاره می‌کنیم.

---

۱. اصفهانی، محمد تقی، مکیال المکارم، مقدمه.

● انتظار فرج: بالاترین عبادت‌ها

روایت زیبایی از امیرمؤمنان(ع) اشاره به این موضوع دارد. از دیدگاه ایشان انتظار فرج محبوب‌ترین عمل نزد خداوند است، چون نشان دهنده بالاترین مرتبه توحید در انسان است.

امیر مؤمنان(ع) درباره فضیلت انتظار فرج فرموده‌اند:

«انْتَظِرُوا الْفَرَجَ وَ لَا تَيْأَسُوا مِنْ رَوْحِ اللَّهِ فَإِنَّ أَحَبَّ الْأَعْمَالِ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ انْتِظَارُ الْفَرَجِ مَا دَامَ عَلَيْهِ الْمُؤْمِنُ؛^۱

منتظر فرج (از جانب خدا) باشید و از رحمت و دستگیری خداوند ناامید نباشید. همانا دوست‌داشتنی‌ترین کارها در پیشگاه خدای عز و جل انتظار فرج است تا وقتی که مؤمن این حالت خود را حفظ کند.»

---

۱. صدوق، محمد بن علی بن حسین، خصال، ج ۲، ص ۶۱۶

● خداوند خود از منتظران است

در این مورد روایتی از امام رضا(ع) نقل شده است، که آن حضرت می‌فرمایند:

مَا أَحْسَنَ الصَّبْرَ وَ أَنْتَظَرَ الْفَرَجِ. أَمَا سَمِعْتُمْ قَوْلَ اللَّهِ تَعَالَى: «وَأَرْتَقِبُوا إِنِّي مَعَكُمْ رَقِيبٌ»^۱. «فَأَنْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنتَظِرِينَ»^۲. فَعَلَيْكُمْ بِالصَّبْرِ. فَإِنَّمَا يَجِيءُ الْفَرَجُ بَعْدَ الْيَأْسِ وَ قَدْ كَانَ الَّذِينَ قَبْلَكُمْ أَصْبَرَ مِنْكُمْ^۳؛

چقدر زیباست صبر و انتظار فرج. مگر سخن خدای تعالی را نشنیده‌اید که می‌فرماید: «انتظار برید که من [هم] با شما منتظرم» و «انتظار بکشید که من هم با شما از انتظار کشندگانم». پس صبر پیشه کنید. فرج و گشایش پس از ناامیدی خواهد آمد و گذشتگان شما صبورتر از شما بودند.»

۱. سوره هود (۱۱)؛ آیه ۴۳. ۲. سوره یونس (۱۲)؛ آیه ۲۰.

۳. مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۱۲۹.

● امام زمان (ع) خود منتظرند

در احادیث اهل بیت (ع)، حضرت مهدی موعود (ع) علاوه بر اینکه «منتظر» نامیده شده‌اند، عنوان «منتظر» هم برای ایشان به کار رفته است. یکی از این موارد، دعایی است که در روز عید فطر، هنگام خروج از منزل برای ادای نماز عید، خوانده می‌شود:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى وَلِيِّكَ الْمُنْتَظِرِ أَمْرَكَ، الْمُنْتَظِرِ لِفَرَجِ
أَوْلِيَائِكَ؛^۱

خدایا، درود بفرست بر ولی خودت که در انتظار امر تو و در
انتظار فرج دوستان تو است.»

---

۱. ابن طاووس، سید علی بن موسی، اقبال الاعمال، باب ۳۷، ص ۲۸۴.

● بهترین عمل شیعیان

در روایت دیگری از امام جواد(ع) نقل شده است که:

«إِنَّ الْقَائِمَ مِنَّا هُوَ الْمَهْدِيُّ الَّذِي يَجِبُ أَنْ يُنْتَظَرَ فِي غَيْبَتِهِ وَ يُطَاعَ فِي ظُهُورِهِ وَ هُوَ الثَّلَاثُ مِنْ وُلْدِي؛^۱

قائم ما همان مهدی است که باید در زمان غیبت انتظار او را داشت و در زمان حضور و ظهور، از او اطاعت نمود. او سومین فرزند من است.»

امام صادق(ع) فرمودند:

«أَفْضَلُ أَعْمَالِ شِيعَتِنَا إِنْتِظَارُ الْفَرَجِ. مَنْ عَرَفَ هَذَا الْأَمْرَ فَقَدْ فَرَجَ عَنْهُ بِإِنْتِظَارِهِ؛^۲

بهترین عمل شیعیان ما انتظار فرج است. هر کس که این امر را بشناسد با همین انتظاری که دارد فرج برای او حاصل می شود.»

۱. طبرسی، فضل بن حسن، اعلام الوری بأعلام الهدی، ص ۴۰۸؛ حائری یزدی، علی، الزام الناصب، ص ۶۸.

۲. مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۱۱۰.

● برترین اعمال انسان

درباره فضیلت انتظار روایت دیگری از امام زین العابدین (ع)

نقل شده است، ایشان می فرمایند:

«إِنْتِظَارِ الْفَرَجِ مِنْ أَعْظَمِ الْعَمَلِ؛

انتظار فرج از جمله بزرگ ترین اعمال انسان است»^۱.

---

۱. یوم الخلاص فی ظل القائم المهدي، ص ۲۳۲.

● انتظار ملاک پذیرش اعمال

«عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (ع) أَنَّهُ قَالَ:

أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِمَا لَا يَقْبَلُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنَ الْعِبَادِ عَمَلًا إِلَّا بِهِ؟
فَقُلْتُ: بَلَى، فَقَالَ:

شَهَادَةٌ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ (وَرَسُولُهُ) وَ
الْإِقْرَارُ بِمَا أَمَرَ اللَّهُ، وَ الْوِلَايَةُ لَنَا، وَ الْبِرَاءَةُ مِنْ أَعْدَائِنَا، وَ
التَّسْلِيمُ لَهُمْ وَ الْوَرَعُ وَ الْإِجْتِهَادُ وَ الطَّمَانِينَةُ وَ انْتِظَارُ
الْقَائِمِ (ع)؛^۱

امام صادق (ع) به راوی فرمودند:

آیا ملاک قبولی اعمال بندگان را به شما خبر دهم؟ راوی گفت:
بله، امام فرمودند: ملاک قبولی اعمال عبارتند از:

۱. شهادت اینکه معبودی به جز خدا نیست و
حضرت محمد (ص) بنده و رسول اوست؛
۲. اقرار و اعتراف به دستور الهی؛

۱. نعمانی، محمد بن ابراهیم، کتاب الغیبة، ص ۲۰۰.

چهل حدیث

۳. [اقرار به] ولایت اهل بیت (ع)؛

۴. برائت از دشمنان اهل بیت (ع)؛

۵. تسلیم در مقابل اهل بیت (ع)؛

۶. تقوا؛

۷. کوشش در راه خدا و آرامش؛

۸. انتظار حضرت مهدی قائم (ع).»

● «گشایش» در «انتظار» است

قطعاً تاکنون دربارهٔ فضیلت انتظار فرج مطالب بسیاری شنیده و خوانده‌اید. اما نکته‌ای که شاید شنیدن آن برای شما تازگی داشته باشد این است که از دیدگاه اهل بیت عصمت و طهارت (ع) «انتظار فرج» یا «چشم به راه گشایش بودن» به خودی خود در عصر غیبت برای منتظران مایهٔ گشایش، نجات و رستگاری است و از این رو شیعیان به جای گله و شکایت از طولانی شدن غیبت و سختی‌ها و رنج‌های این دوران باید تلاش کنند که منتظران خوبی باشند تا همین انتظارشان، «فرج» را در عصر غیبت برای آنها به ارمغان آورد.

برای روشن‌تر شدن این موضوع چند روایت را با هم

مرور می‌کنیم:

ابوبصیر می‌گوید به امام صادق (ع) عرض کردم:

جُعِلْتُ فِدَاكَ مَتَى الْفَرَجُ؟

«فدایت شوم، این گشایش کی فرا می‌رسد؟»

آن حضرت فرمودند:

«يَا أَبَا بَصِيرٍ وَأَنْتَ مِمَّنْ يُرِيدُ الدُّنْيَا؟ مَنْ عَرَفَ هَذَا الْأَمْرَ فَقَدْ فَرَّجَ عِنْدَهُ لِإِنْتِظَارِهِ»^۱

ای ابابصیر! آیا تو از آن گروه هستی که به دنبال دنیا آیند؟ هر کس این امر را بشناسد، به سبب انتظارش برای او گشایش حاصل می‌شود.»

امام رضا(ع) نیز در پاسخ «حسن بن جهم» که از ایشان در مورد فرا رسیدن گشایش می‌پرسد، می‌فرماید:

«أَوَلَيْسَتْ تَعْلَمُ أَنَّ إِنْتِظَارَ الْفَرَجِ مِنَ الْفَرَجِ؟

آیا تو نمی‌دانی که چشم به راه گشایش بودن، خود [جزیی] از گشایش است؟»

او در پاسخ می‌گوید:

«لَا أَذْرِي إِلَّا أَنْ تُعَلِّمَنِي؛

نمی‌دانم، مگر اینکه شما به من بیاموزید.»

آن حضرت بار دیگر می‌فرماید:

«نَعَمْ، إِنْتِظَارُ الْفَرَجِ مِنَ الْفَرَجِ»^۲

آری، انتظار گشایش، [جزیی] از گشایش است.»

براساس همین نگرش است که در روایت‌های متعددی

۱. کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، ج ۱، ص ۳۷۱، ح ۳.

۲. طبرسی، محمد بن حسن، کتاب الغیبة، ص ۲۷۶.

انتظار، منتظر و تکالیف منتظران

تأکید شده که برای منتظران واقعی تفاوتی ندارد که ظهور را درک کنند یا نکنند؛ چون آنها در عصر غیبت نیز در خدمت امام زمان خویش هستند؛ چنانکه در روایتی از امام صادق(ع) می‌خوانیم:

«مَنْ مَاتَ مِنْكُمْ وَ هُوَ مُنْتَظِرٌ لِهَذَا الْأَمْرِ كَمَنْ هُوَ مَعَ الْقَائِمِ فِي فُسْطَاطِهِ...»^۱

هر کس بمیرد در حالی که منتظر این امر باشد همانند کسی است که با حضرت قائم(ع) و در خیمه‌اش بوده باشد...»

***

در این باره روایت دیگری از امام رضا(ع) نقل شده است. حضرت می‌فرمایند:

«مَا أَحْسَنَ الصَّبْرَ وَ انْتِظَارَ الْفَرَجِ. أَمَا سَمِعْتُمْ قَوْلَ اللَّهِ تَعَالَى: وَ ارْتَقِبُوا إِنِّي مَعَكُمْ رَقِيبٌ. فَانْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنتَظِرِينَ. فَعَلَيْكُمْ بِالصَّبْرِ. فَإِنَّمَا يَجِيءُ الْفَرَجُ بَعْدَ الْيَأْسِ وَ قَدْ كَانَ الَّذِينَ قَبْلَكُمْ أَصْبَرَ مِنْكُمْ»^۲

چقدر زیباست صبر و انتظار فرج. مگر سخن خدای تعالی را

۱. مجلسی. محمدباقر، بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۱۲۶، ح ۱۸.

۲. همان، ص ۱۲۹.

نشنیده‌اید که می‌فرماید: **وَإِزْتَقِبُوا إِنِّي مَعَكُمْ رَقِيبٌ. فَانْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظَرِينَ.** پس صبر پیشه کنید. فرج و گشایش پس از ناامیدی خواهد آمد و گذشتگان شما صبورتر از شما بودند.»

* * *

از دیگر اسرار گشایش در امور در زمان غیبت امام معصوم (ع) «وقف نمودن خود برای ایشان» است.

این مطلب به زیبایی هر چه تمام‌تر در فرمایش امام باقر (ع) به عبدالحمید واسطی مورد تأکید قرار گرفته است.

وقتی او از سختی دوران انتظار سخن گفت، به او فرمودند:

«**يَا عَبْدَ الْحَمِيدِ، أَتَرَى مَنْ حَبَسَ نَفْسَهُ عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، لَا**

يَجْعَلُ اللَّهُ لَهُ مَخْرَجاً؟! بلى؛ وَاللَّهِ لَيَجْعَلَنَّ اللَّهُ لَهُ مَخْرَجاً.

رَحِمَ اللَّهُ عَبْدًا حَبَسَ نَفْسَهُ عَلَيْنَا، رَحِمَ اللَّهُ عَبْدًا أَحْيَا أَمْرَنَا!

ای عبدالحمید، آیا گمان می‌کنی کسی که خودش را وقف

خدای عز و جل کند، خداوند فرجی را برای او قرار نمی‌دهد؟!

آری؛ به خدا قسم قطعاً و یقیناً خداوند برای او فرج و گشایشی

قرار می‌دهد. خدا رحمت کند بنده‌ای را که خود را وقف ما

۱. صدوق، محمد بن علی بن حسین، کمال الدین و تمام النعمة، باب ۵۵، ح ۲.

انتظار، منتظر و تکالیف منتظران

گرداند. خدا رحمت کند بنده‌ای را که امر ما را زنده بدارد». در ادامه همین حدیث، عبدالحمید واسطی از امام باقر(ع) می‌پرسد: اگر من قبل از آنکه ظهور حضرت قائم(ع) را درک کنم، از دنیا بروم چه خواهد شد؟ حضرت در پاسخ به او بشارتی را برای منتظران واقعی امام عصر(ع) به طور کلی نوید می‌دهند:

«الْقَائِلُ مِنْكُمْ أَنْ لَوْ أَدْرَكْتُ قَائِمَ آلِ مُحَمَّدٍ (ع) نَصْرْتُهُ، كَأَنَّ كَالْمُقَارِعِ بَيْنَ يَدَيْهِ بِسَيْفِهِ، لَا بَلُّ كَالشَّهِيدِ مَعَهُ؛

هر کس از شما بگوید که اگر قائم آل محمد(ع) را درک می‌کردم، ایشان را یاری می‌نمودم، چنین کسی همچون کسی است که با شمشیر خود در پیش روی ایشان بجنگد، بلکه (بالاخر)، به منزله کسی است که همراه ایشان شهید شود».

وظایف منتظران

انتظار فرج، خود مایه فرج است، اما با رعایت شروطی. اگر کسی در عصر غیبت مؤمنانه زندگی کند؛ از بدی‌ها و زشتی‌ها دوری گزیند؛ خصال شایسته را پیشه خود سازد؛ وظایف و تکالیفی را که در صحنه حیات فردی و اجتماعی متوجه اوست به درستی به جا آورد و در انتظار ظهور امامش باشد، خداوند متعال، فرج و گشایش واقعی را - که همان یافتن راه هدایت و رستگاری، و رسیدن به سعادت و نیکبختی در دنیا و آخرت است - نصیب او می‌سازد و در این صورت است که پیش افتادن و پس افتادن ظهور برای او هیچ تفاوتی نخواهد داشت و او در هر حال امام منتظر خویش را درمی‌یابد.

۵ شناخت حجت خدا و امام عصر (ع)

اولین و مهمترین وظیفه‌ای که هر شیعه منتظر بر عهده دارد کسب معرفت درباره وجود مقدس امام و حجت زمان خویش است. این موضوع تا بدان درجه از اهمیت برخوردار است که در روایات بسیاری که از طریق شیعه و اهل سنت از پیامبر گرامی اسلام (ص) و ائمه معصومین (ع) نقل شده، آمده است که:

«مَنْ مَاتَ وَ لَمْ يَعْرِفْ إِمَامَ زَمَانِهِ مَاتَ مِيتَةً جَاهِلِيَّةً»^۱

هر کس بمیرد و امام زمانش را نشناسد، به مرگ جاهلی مرده است.»

و در روایت دیگری که مرحوم کلینی به سند صحیح از

۱. مجلسی، محمد باقر، بحارالانوار، ج ۸، ص ۲۶۸ و ج ۲۲، صص ۳۲۱ و

۳۲۳؛ مسجبین و ک: القندوزی، سلیمان بن ابراهیم، بنایع المودة، ج ۳، ص

فضیل بن یسار نقل می‌کند آمده است که:

«سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرٍ (ع)، يَقُولُ: مَنْ مَاتَ وَ لَيْسَ لَهُ إِمَامٌ فَمِيتَةٌ
مِيتَةٌ جَاهِلِيَّةٌ، وَ مَنْ مَاتَ وَ هُوَ عَارِفٌ لِإِمَامِهِ لَمْ يَضُرَّهُ تَقَدَّمَ
هَذَا الْأَمْرِ أَوْ تَأَخَّرَ، وَ مَنْ مَاتَ وَ هُوَ عَارِفٌ لِإِمَامِهِ كَانَ كَمَنْ
هُوَ مَعَ الْقَائِمِ فِي فُسْطَاطِهِ؛^۱

«شنیدم حضرت اباجعفر (امام محمد باقر) (ع)، می‌فرمودند: هر
کس در حالی که امامی نداشته باشد بمیرد، مردنش مردن
جاهلیت است و هر آنکه در حال شناختن امامش بمیرد پیش
افتادن یا تأخیر این امر (دولت آل محمد (ص)) او را زیان
نرساند و هر کس بمیرد در حالی که امامش را شناخته همچون
کسی است که در خیمه قائم (ع) با آن حضرت باشد.»

توجه به مفاد دعاهایی که خواندن آنها در عصر غیبت مورد
تأکید قرار گرفته است، نیز ما را به اهمیت موضوع شناخت
حجت خدا رهنمون می‌سازد، چنانکه در یکی از دعاهای
معروف و معتبری که شیخ صدوق آن را در کتاب «کمال الدین»
نقل کرده، می‌خوانیم:

اللَّهُمَّ عَرَّفْنِي نَفْسَكَ فَإِنَّكَ إِنْ لَمْ تُعَرِّفْنِي نَفْسَكَ لَمْ أَعْرِفْ
نَبِيَّكَ، اللَّهُمَّ عَرِّفْنِي نَبِيَّكَ فَإِنَّكَ إِنْ لَمْ تُعَرِّفْنِي نَبِيَّكَ لَمْ أَعْرِفْ
حُجَّتَكَ، اللَّهُمَّ عَرِّفْنِي حُجَّتَكَ فَإِنَّكَ إِنْ لَمْ تُعَرِّفْنِي حُجَّتَكَ

۱. کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، ج ۱، ص ۳۷۱، ح ۵.

ضَلَلْتُ عَنْ دِينِي، اَللّٰهُمَّ لَا تُمِثْنِي مِثَّةَ جَاهِلِيَّةٍ وَلَا تُزِعْ قَلْبِي
بَعْدَ اِذْ هَدَيْتَنِي...»^۱

«بارالها! خودت را به من بشناسان که اگر خودت را به من
شناسانی پیغمبرت را نخواهم شناخت، بارالها! پیغمبرت را به
من بشناسان که اگر پیغمبرت را به من شناسانی حجت تو را
نخواهم شناخت. بارالها! حجت خود را به من بشناسان که اگر
حجتت را به من شناسانی از دینم گمراه می‌گردم، خداوندا! مرا
به مرگ جاهلیت نمیران و دلم را از (حق) پس از آنکه هدایتیم
فرمودی منحرف مگردان...»

***

در حکایت زیبای دیگری درباره اهمیت شناخت امام(ع)
می‌خوانیم که:

سُلَیْم بن قیس، یکی از یاران فرزانه حضرت علی(ع) نقل
می‌کند که به امیرالمؤمنین علی(ع) عرض کردم: کمترین
چیزی که به آن آدمی گمراه می‌شود، چیست؟

آن حضرت فرمودند:

۱. صدوق، محمد بن علی بن حسین، کمال الدین و تمام النعمة، ج ۲، ص

أَنْ لَا يَعْرِفَ مَنْ أَمَرَ اللَّهَ بِطَاعَتِهِ، وَفَرَضَ وِلايَتَهُ وَجَعَلَهُ حُجَّةً فِي أَرْضِهِ، وَشَاهِدَةً عَلَى خَلْقِهِ.

«اینکه آدمی کسی را که خدا دستور داده است تا از او اطاعت کند نشناسد و نداند که چه کسی را خداوند واجب فرموده تا ولایت و سرپرستی او را بپذیرد و نداند که حجت او در زمین کیست و شاهد و گواه خداوند بر مردم چه کسی است. اگر کسی اینها را نداند و نشناسد به راستی که گمراه و سرگشته در دین است.»

سلیم می‌گوید: از حضرت علی (ع) پرسیدم: کسانی که این ویژگی‌ها را دارند چه کسانی هستند؟

و آن حضرت فرمودند:

الَّذِينَ قَرَنَهُمُ اللَّهُ بِنَفْسِهِ وَنَبِيِّهِ، فَقَالَ:
«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أُولِي
الْأَمْرِ مِنْكُمْ»^۱.

«همان کسی که خداوند از ایشان همراه خود و پیامبرش نام برده و فرموده است:

ای کسانی که ایمان آورده‌اید از خدا و رسول و صاحبان امر اطاعت کنید.»

***

۱. مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، ج ۲۳، ص ۸۲. سوره نساء (۴). آیه

درباره شناخت امام(ع) روایت دیگری از امام صادق(ع) نقل شده است، ایشان می‌فرمایند:

اعْرِفْ إِمَامَكَ، فَإِنَّكَ إِنْ عَرَفْتَهُ لَمْ يَضُرَّكَ تَقَدَّمَ هَذَا الْأَمْرُ
أَوْ تَأَخَّرَ. وَ مَنْ عَرَفَ إِمَامَهُ، ثُمَّ مَاتَ قَبْلَ أَنْ يَرَى هَذَا الْأَمْرَ،
كَانَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِ مَنْ قُتِلَ مَعَهُ.^۱

«امام خود را بشناس، که در آن زمان تو را باکی نیست که این امر جلو افتد یا عقب ماند. کسی که امامش را بشناسد و پیش از فرا رسیدن این امر از دنیا برود، مانند کسی است که در محضر او (حضرت بقیةالله(ع)) به شهادت رسیده باشد.»

---

۱. صافی گلپایگانی، لعن الله، منتخب الاثر فی الامام الثانی عشر(ع)، ص ۱۵؛ طوسی، محمد بن حسن، کتاب الغیبة، ص ۲۷۶؛ کلینی، محمد بن یعقوب، اصول کافی، ج ۱، ص ۳۷۱.

● پیوند با مقام ولایت

حفظ و تقویت پیوند قلبی با امام عصر(ع) و تجدید دایمی عهد و پیمان با آن حضرت یکی از وظایف مهمی است که هر شیعه منتظر در عصر غیبت بر عهده دارد. بدین معنا که یک منتظر واقعی حضرت حجت(ع) به رغم غیبت ظاهری آن حجت الهی هرگز نباید احساس کند که در جامعه و بی مسئولیت رها شده و هیچ تکلیفی نسبت به امام و مقتدای خود ندارد.

این موضوع در روایات بسیاری مورد تأکید قرار گرفته است که در این مجال به برخی از آنها اشاره می‌کنیم:

در روایتی که از امام محمد باقر(ع) نقل شده آن حضرت در تفسیر این کلام خدای تعالی:

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ»^۱

می‌فرماید:

---

۱. سوره آل عمران (۳)، آیه ۲۰۰.

«إِصْبِرُوا عَلَى آدَاءِ الْفَرَائِضِ وَ صَابِرُوا عَدْوَكُمْ وَ رَابِطُوا
أَمَامَكُمْ [الْمُنْتَظِر]؛^۱

بر انجام واجبات صبر کنید و با دشمنانتان پایداری کنید، و
پیوند خود را با امام منتظرتان مستحکم نمایید.»

همچنین امام صادق(ع) در روایت دیگری که در تفسیر آیه

مزبور رسیده است، می‌فرماید:

إِصْبِرُوا عَلَى الْفَرَائِضِ، وَ صَابِرُوا عَلَى الْمَصَائِبِ وَ رَابِطُوا
عَلَى الْأَئِمَّةِ.^۲

«بر واجبات صبر کنید و یکدیگر را بر مصایب به صبر وادارید و

خود را بر پیوند با امامان [و یاری آنها] ملتزم سازید.»

در روایت‌های متعددی، امامان ما، شیعیان خود را به

تجدید عهد و بیعت با امام زمان خود سفارش کرده و از آنها

خواسته‌اند که در آغاز هر روز و حتی بعد از هر نماز واجب،

دعای عهد بخوانند، همه نشان از اهمیت پیوند دایمی شیعیان

با مقام عظمای ولایت و حجت خدا دارد.

۱. نعمانی، محمد بن ابراهیم، کتاب الغیبة، ص ۱۹۹، همچنین ر.ک:

بحرانی حسینی: سید هاشم، البرهان فی تفسیر القرآن، ج ۱، ص ۳۳۴، ح ۴.

۲. بحرانی حسینی: سید هاشم، البرهان فی تفسیر القرآن، ج ۱، ص ۳۳۴،

● شکبایی و ثابت بودن در عقیده در عصر غیبت

ابهام‌های موجود در زمینه فلسفه و چرایی غیبت آخرین حجت حق، حضرت مهدی (ع)، از یک سو، و سختی‌ها و ناگواری‌های بسیاری که در دوران غیبت و حضور نداشتن امام (ع) در جامعه به مردم روی می‌آورد، از سوی دیگر، گاه موجب می‌شود که گروهی زبان به گلایه یا، خدای نخواستہ، اعتراض بکشایند که: مگر ظلم و بی‌عدالتی و فساد و فحشا به نهایت خود نرسیده است، پس چرا خداوند وعده خود را محقق نمی‌سازد و حجتش را آشکار نمی‌کند؟ آیا دیگر زمان رهایی انسان‌های در بند فرا نرسیده است؟ آیا دیگر زمان آن نشده که به دوران دیرپای ظلمت و تاریکی در کره زمین پایان داده شود؟ چرا امام مهدی (ع) این همه ظلم و فساد را می‌بیند، اما ظهور نمی‌کند؟ و...

قطعاً توان، درک و ظرفیت تحمل مردم متفاوت است و

چه بسا که با افزون شدن امواج ناملايمات و سرعت گرفتن توفان فتنه‌ها گروهی به گرداب یأس و ناامیدی دچار شوند و به انکار اصل وعده ظهور منجی موعود پردازند؛ از این روست که پیشوایان معصوم امت (ع) در موارد متعددی از مردم خواسته‌اند که با دعا و التجا به درگاه خداوند از او بخواهند که به آنها پایداری، شکیبایی و استواری عطا کند تا بتوانند در مقابل فتنه‌ها و آشوب‌های عصر غیبت مقاومت کنند و ایمان و اعتقاد راستین خود را تا زمان ظهور حفظ نمایند. از آن جمله می‌توان به این بخش از دعایی برای حضرت صاحب‌الزمان (ع) که نسبت به خواندن آن در عصر جمعه سفارش مؤکدی شده است، اشاره کرد:

اللَّهُمَّ فَتَّبِنِي عَلَى دِينِكَ وَ اسْتَعْمِلْنِي بِطَاعَتِكَ وَ لِيَنَّ قَلْبِي بِوَلِيِّ أَمْرِكَ. وَ عَافِنِي مِمَّا امْتَحَنْتَ بِهِ خَلْقَكَ وَ تَبَّتْنِي عَلَى طَاعَةِ وَ لِيِّ أَمْرِكَ الَّذِي سَتَّرْتَهُ عَنْ خَلْقِكَ وَ بِإِذْنِكَ غَابَ عَنْ بَرِيَّتِكَ وَ أَمْرِكَ يَنْتَظِرُ وَ أَنْتَ الْعَالِمُ غَيْرُ الْمُعَلَّمِ بِالْوَقْتِ الَّذِي فِيهِ صَلَاحُ أَمْرِ وَ لِيِّكَ فِي الْإِذْنِ لَهُ بِإِظْهَارِ أَمْرِهِ وَ كَشْفِ سِرِّهِ فَصَبِّرْنِي عَلَى ذَلِكَ حَتَّى لَا أُحِبَّ تَعْجِيلَ مَا أَخَّرْتَ وَ لَا الْبَحْثَ عَمَّا كَتَمْتَ وَ لَا أَنْزِعَكَ فِي تَدْبِيرِكَ وَ لَا أَقُولَ لِمَ وَ كَيْفَ وَ مَا بَالُ وَ لِيِّ الْأَمْرِ لَا يَظْهَرُ وَ قَدْ امْتَلَأَتِ الْأَرْضُ مِنَ الْجَوْرِ وَ أَفْوِضُ أُمُورِي كُلَّهَا إِلَيْكَ.

انتظار، منتظر و تکالیف منتظران

«خداوندا! مرا بر دین خود پایدار دار و به طاعت خود وادار ساز. قلبم را برای ولی امرت نرم کن و مرا از آنچه آفریدگانت را با آن می‌آزمایی معاف فرما و به طاعت ولی امرت ثابت قدم بدار. همو که از آفریدگانت نهانش داشتی و به اذن تو از دیده‌ها پنهان شد و فرمان تو را انتظار می‌کشد.

تو دانایی به وقتی که به صلاح ولی امر توسطت تا اجازه‌اش دهی امرش را آشکار کند و پرده [غیبت] اش را بردارد، بی آنکه تو را معلمی باشد. پس مرا بر این امر شکیباساز تا دوست ندارم تعجیل در آنچه را که تو به تأخیر انداخته‌ای و تأخیر در آنچه تو تعجیلش را خواسته‌ای و پرده برداشتن از آنچه تو پوشیده‌اش داشته‌ای و کاوش در آنچه تو نهانش داشته‌ای و به ستیز برنخیزم با تو در آنچه که تدبیر فرموده‌ای و نگویم: «برای چه، چگونه و چرا ولی امر ظهور نمی‌کند، با اینکه زمین از ستم پر شده است؟» و همه کارهایم را به تو وامی‌گذارم.»

آرزو می‌کنیم که خداوند به همه توفیق شکیبایی در ناملايمات، پایداری در سختی‌ها و استواری در انجام وظیفه عطا کند، تا بتوانیم با ایمانی پسندیده و اعمالی شایسته به خدمت ولی و صاحب خود حاضر شویم و پاداش صبر و بردباری خود را از دست آن امام بزرگوار دریافت کنیم. آمین یا رب العالمین.

همچنین در دعای دیگری که از ناحیه مقدّس خود حضرت، توسط نایب ایشان در زمان غیبت کبری صادر شده است، می‌خوانیم:

«اللّٰهُمَّ... ثَبِّتْنِي عَلَى طَاعَةِ وَلِيِّ أَمْرِكِ الَّذِي سَتَرْتَهُ عَن خَلْقِكَ فَبَادَئِكَ غَابَ عَن بَرِيَّتِكَ وَأَمْرِكَ يَنْتَظِرُ؛

خدایا... مرا در اطاعت از ولی امر خود که او را از خلق خویش پنهان ساخته‌ای، ثابت قدم بدار. او با اجازه تو از مخلوقات غایب شده و در انتظار امر تو است.»

***

درباره شکیبایی و صبر منتظران روایت زیبایی از

امام رضا(ع) نقل شده است، ایشان می‌فرمایند:

«مَا أَحْسَنَ الصَّبْرَ وَ انْتِظَارَ الْفَرَجِ، أَمَا سَمِعْتُ قَوْلَ اللَّهِ تَعَالَى: «فَارْتَقِبُوا إِنِّي مَعَكُمْ رَقِيبٌ»^۱ وَ قَوْلَهُ عَزَّ وَجَلَّ: «فَانْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ»^۲ فَعَلَيْكُمْ بِالصَّبْرِ فَإِنَّهُ إِنَّمَا يَجِيءُ الْفَرَجُ عَلَى الْيَأْسِ، فَقَدْ كَانَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ أَصْبَرَ مِنْكُمْ؛^۳

۱. سوره هود (۱۱)، آیه ۹۳. ۲. سوره یونس (۱۲)، آیه ۲۰.

۳. جمال الاسبوع، فصل ۴۷، ص ۳۱۶.

انتظار، منتظر و تکالیف منتظران

شکیبایی و انتظار فرج چقدر نیکو است، آیا گفته خدا را شنیدید که فرمود: «شما منتظر باشید که من هم با شما منتظرم» و همچنین فرمود: «انتظار بکشید که من هم با شما از انتظار کشندگانم»، بنابراین صبور باشید، چون فرج بعد از زمان یأس و ناامیدی می‌رسد و افراد قبل از شما صبورتر بودند».^۱

در روایت دیگری امیرالمؤمنین (ع) با تمثیلی زیبا ارزش و سختی شکیبایی در عصر غیبت حضرت مهدی (ع) را بیان می‌کنند، ایشان می‌فرمایند:

«قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ (ع): مُزَاوَلَةٌ قَلْعِ الْجِبَالِ أَيْسَرُ مِنَ مُزَاوَلَةِ مُلْكٍ مُّوَجَّلٍ، وَ اسْتَعِينُوا بِاللَّهِ وَ اصْبِرُوا، «إِنَّ الْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَ الْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ»^۲. لَا تُعَاجِلُوا الْأَمْرَ قَبْلَ بُلُوغِهِ فَتَنْدَمُوا، وَ لَا يَطْوِلَنَّ عَلَيْكُمْ الْأَمَدَ فَتَقْسُو قُلُوبُكُمْ»^۳.

امیرالمؤمنین حضرت علی (ع) فرمودند: تلاش برای از جای

۱. مجلسی، بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۶۲۹

۲. سوره اعراف (۷)، آیه ۱۲۸.

۳. مجلسی، محمد باقر، بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۱۲۳ ح ۷، به نقل از خصال شیخ صدوق (ره).

برکندن کوهها آسان‌تر است از مبارزه با پادشاهی‌ای که برای آن مدت خاصی قرار داده شده است. از خداوند یاری بخواهید و شکایا باشید، «همانا زمین از آن خداست و آن را به هر کدام از بندگانش که اراده کند، واگذار می‌کند، و سرانجام نیکو از آن پروا پیشگان است». در انجام این کار (فرج امام زمان (ع)) قبل از رسیدن زمان آن شتاب نکنید که پشیمان خواهید شد و پایان انتظار بر شما طولانی جلوه نکند که سنگدل می‌شوید.»

در مورد ثابت قدمی در اعتقاد امام عسکری (ع) فرمودند:

«وَاللّٰهُ لَيَغِيْبَنَّ غَيْبَةً لَا يَنْجُو فِيْهَا مِنَ الْهَلٰكَةِ اِلَّا مَنْ يُسَبِّتُهُ اللّٰهُ عَلٰى الْقَوْلِ بِاِمَامَتِهِ، وَوَفَّقَهُ لِلدُّعَاِ بِتَعْجِيْلِ فَرَجِهِ؛^۱

به خدا سوگند آنچنان از دیده‌ها غایب می‌شود که از هلاکت نجات نمی‌یابد، جز کسی که خدا او را در اعتقاد پر امامت او ثابت و استوار نگه دارد، و او را برای دعا به تعجیل فرجش موفق بدارد.»

۱. حرّ عاملی، محمد بن حسن، إثبات الهداة، ج ۱، ص ۱۱۳.

● تهذیب نفس و کسب فضایل اخلاقی

وظیفه مهم دیگری که هر شیعه منتظر بر عهده دارد، تهذیب نفس و آراستن خود به اخلاق نیکو است، چنانکه در روایتی که نعمانی به سند خود از امام صادق (ع) نقل می‌کند آمده است:

«مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَكُونَ مِنْ أَصْحَابِ الْقَائِمِ (ع) فَلْيَنْتَظِرْ وَلْيَعْمَلْ بِالْوَرَعِ وَ مَحَاسِنِ الْأَخْلَاقِ وَ هُوَ مُنْتَظَرٌ. فَإِنْ مَاتَ وَ قَامَ الْقَائِمُ (ع) بَعْدَهُ، كَانَ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ مِثْلُ أَجْرِ مَنْ أَدْرَكَهُ. فَجِدُّوا وَ انْتَظِرُوا. هَنِيئًا لَكُمْ أَيُّهَا الْعِصَابَةُ الْمَرْحُومَةُ؛^۱

هر کس از اینکه جزء یاران حضرت قائم (ع) باشد، شاد و خوشحال می‌شود، باید منتظر باشد و در حال انتظار اهل ورع و عمل به نیکی‌های اخلاقی باشد. پس اگر (در چنین حالی) از دنیا برود و حضرت قائم (ع) پس از او ظهور فرمایند، پاداشی همچون پاداش کسانی که ایشان را درک کرده‌اند، خواهد

۱. نعمانی، ابن ابی زینب محمد بن ابراهیم بن جعفر، کتاب الغیبة، باب ۱۱، ح

داشت. پس (حال که چنین است) بکوشید و در انتظار باشید.
گوارایتان باد ای گروه مورد رحمت قرار گرفته!»

موضوع تهذیب نفس و دوری گزیدن از گناهان و اعمال ناشایست، به عنوان یکی از وظایف منتظران در عصر غیبت، از چنان اهمیتی برخوردار است که در توقیع شریفی که از ناحیه مقدسه حضرت صاحب الامر (ع) به مرحوم شیخ مفید (ره) صادر گردیده، اعمال ناشایست و گناهانی که از شیعیان آن حضرت سر می‌زند، یکی از اسباب یا تنها سبب طولانی شدن غیبت و دوری شیعیان از لقای آن بدر منیر شمرده شده است:

«فَمَا يَحْبِسُنَا عَنْهُمْ إِلَّا مَا يَتَّصِلُ بِنَا مِمَّا نَكْرَهُهُ، وَلَا نُؤْتِرُهُ مِنْهُمْ؛^۱

... تنها چیزی که ما را از آنان (شیعیان) پوشیده می‌دارد، همانا چیزهای ناخوشایندی است که از ایشان به ما می‌رسد و خوشایند ما نیست و از آنان انتظار نمی‌رود.»

* * *

امام صادق (ع) نیز در روایتی بر موضوع داشتن تقوا و پاکدامنی منتظران تأکید نموده، می‌فرمایند:

---

۱. مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، ج ۵۳، ص ۱۷۷.

انتظار، منتظر و تکالیف منتظران

«مِنْ دِينِ الْأَئِمَّةِ الْوَرَعُ وَالْعِفَّةُ وَالصَّلَاحُ (... إِلَى قَوْلِهِ) وَ
اِنْتِظَارُ الْفَرَجِ بِالصَّبْرِ؛

تقوا و پاکدامنی و درستی... و انتظار فرج با صبر و بردباری از
راه و رسم ائمه (ع) است.»^۱

---

۱. مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۱۲۲.

● کسب آمادگی برای ظهور حجت حق

یکی دیگر از وظایفی، که به تصریح روایات، در دوران غیبت بر عهده شیعیان و منتظران فرج قائم آل محمد (ص) است، کسب آمادگی‌های نظامی و مهیا کردن تسلیحات مناسب هر عصر برای یاری و نصرت امام غایب است، چنانکه در روایتی که نعمانی به سند خود از امام صادق (ع) نقل کرده است:

«لِيَعِدَنَّ أَحَدَكُمْ لِخُرُوجِ الْقَائِمِ (ع) وَ لَوْ سَهْمًا فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى إِذَا عَلِمَ ذَلِكَ مِنْ نِيَّتِهِ رَجَوْتُ لِأَنَّهُ يُنْسِيءُ فِي عُمُرِهِ حَتَّى يُدْرِكَهُ [فَيَكُونَنَّ مِنْ أَعْوَانِهِ وَ أَنْصَارِهِ]؛^۱

هر یک از شما باید که برای خروج حضرت قائم (ع) [سلاحی] مهیا کند. هر چند که یک تیر باشد، که خدای تعالی هرگاه بداند که کسی چنین نیتی دارد امیدوارم عمرش را طولانی کند تا آن حضرت را درک کند [و از یاران و همراهانش قرار گیرد]».

در روایت دیگری مرحوم کلینی به سند خود از امام

۱. نعمانی، محمد بن ابراهیم، کتاب الغیبة، ص ۳۲۰، ح ۱۰.

ابوالحسن [موسی کاظم(ع)] نقل می‌کند که:

«... مَنْ إِزْتَبَطُ دَائِبَةً مُتَوَقِّعاً بِهْ أَمْرُنَا وَ يَغِيظُ بِهْ عَدُوَّنَا وَ هُوَ مَنْسُوبٌ إِلَيْنَا اِدْرَ اللّٰهِ رِزْقَهُ، وَ شَرَحَ صَدْرَهُ وَ بَلَّغَهُ أَمَلَهُ وَ كَانَ عَوْنًا عَلٰی حَوَائِجِهِ»^۱

... هر کس اسبی را به انتظار امر ما نگاه دارد و به سبب آن دشمنان را خشمگین سازد و او به ما منسوب باشد خداوند روزیش را فراخ گرداند و شرح صدر به او عطا کند و به آرزویش برساند و یار بر حوائجش باشد.»

همچنین مرحوم کلینی در «روضه کافی» به سند خود از ابوعبداللّه جعفری روایتی را نقل می‌کند که توجه به مفاد آن بسیار مفید است:

«قَالَ لِي أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ (ع): كَمْ الرِّبَاطُ عِنْدَكُمْ؟ قُلْتُ: أَرْبَعُونَ، قَالَ (ع) لَكِنْ رِبَاطُنَا الدَّهْرُ»^۲

حضرت ابوجعفر محمد بن علی، امام باقر(ع)، به من فرمودند: منتهای زمان مرابطه (مرزرداری)^۳ نزد شما چند روز است؟ عرضه داشتم: چهل روز، فرمودند: ولی مرابطه ما مرابطه‌ای است که همیشه هست...».

۱. کلینی: محمد بن یعقوب، الکافی، ج ۶، ص ۵۳۵، ح ۱.

۲. همان، ج ۸، ص ۳۸۱، ح ۵۷۶.

۳. مرابطه در این روایت به معنای اراده انتظار فرج در تمام ساعات شبانه‌روز است، همچنانکه در بعضی از روایات نیز به این معنا اشاره شده است، نه مرابطه مصطلح در فقه.

• مداومت بر انتظار

در روایتی از امام صادق (ع)، آن حضرت به شرایط دشوار دوره غیبت اشاره و بر استمرار و مداومت در انتظار تأکید کرده، می‌فرمایند:

«إِذَا أَصْبَحْتَ وَ أَمْسَيْتَ يَوْماً لَا تَرَى فِيهِ إِمَاماً مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ فَأَجِبْ مَنْ كُنْتَ تُحِبُّ، وَ أَهْغِضْ مَنْ كُنْتَ تُبْغِضُ، وَ وَالِ مَنْ كُنْتَ تُوَالِي، وَ انْتَظِرِ الْفَرَجَ صَبَاحاً وَ مَسَاءً؛^۱

چون روزی صبح و شام بر تو فرا رسید و در آن امامی از آل محمد (ع) را ندیدی، دوست بدار آن را که دوست می‌داشتی؛ دشمنی کن با کسی که با او دشمن بوده‌ای؛ و یاری کن کسی را که یاری می‌کرده‌ای؛ و صبح و شام در انتظار فرج امام زمان (ع) باش.»

۱. «سنن ابی یوسف»، محمد باقر، بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۱۳۳، ضمن ح ۳۷.

● دعا برای حضرت مهدی (ع)

یکی از مهم‌ترین وظایف شیعیان در زمان غیبت حضرت صاحب‌الزمان (ع) انتظار فرج آن بزرگوار و دعا کردن برای تعجیل در فرج ایشان است.

در کتاب شریف «مکیال المکارم» به طور مشروح به بحث دعا برای حضرت صاحب‌الزمان (ع) پرداخته شده است. در اینجا ما به اختصار به ذکر چند دعای مشهور دربارهٔ ایشان می‌پردازیم.

- دعای فرج

انتظار فرج و امید تحقق دولت آل محمد(ص) چنان قدر و قیمتی دارد که شاید کمتر عملی می‌تواند به آن برسد. کسی که صادقانه انتظار ظهور آقا و مولایش را می‌کشد و از ته دل برای فرج آل محمد(ص) دعا می‌کند؛ ثوابش برابر با کسی است که ظهور را دریابد و با مولایش همراه شود.

امام صادق(ع) فرمودند:

«مَنْ قَالَ بَعْدَ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَبَعْدَ صَلَاةِ الظُّهْرِ: «اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَعَجِّلْ فَرَجَهُمْ» لَمْ يَمُتْ حَتَّى يُدْرِكَ الْقَائِمُ؛^۱ هر کس بعد از نماز صبح و نماز ظهر بگوید: «خداوندا! بر محمد و خاندان او درود فرست و در فرج ایشان تعجیل فرما» نمیرد تا قائم(ع) را دریابد.»

امیدواریم که این حدیث همواره به یاد ما باشد تا با عمل به آن، بعد از هر نماز، یاد انتظار و امید فرج در دل ما زنده شود و ان شاء الله ظهور مولا یمان را درک کنیم.

۱. طوسی، محمد بن الحسن، مصباح المتعجد، ص ۳۲۸.

— دعای زمان انتظار

در زمان غیبت دعای مشهور دیگری به نام «دعای معرفت» از امام صادق (ع) نقل شده است. ایشان به زراره فرمودند:

«يَا زُرَّارَةُ! إِنَّ أَدْرَكَتَ ذَلِكَ الزَّمَانَ فَالْزِمِ هَذَا الدُّعَاءَ:

اللَّهُمَّ عَرَّفْنِي نَفْسِكَ، فَإِنَّكَ إِنْ لَمْ تُعَرِّفْنِي نَفْسَكَ لَمْ أَعْرِفْ

نَبِيِّكَ، اللَّهُمَّ عَرَّفْنِي رَسُولَكَ فَإِنَّكَ إِنْ لَمْ تُعَرِّفْنِي رَسُولَكَ لَمْ

أَعْرِفْ، حُجَّتَكَ، اللَّهُمَّ عَرَّفْنِي حُجَّتَكَ فَإِنَّكَ إِنْ لَمْ تُعَرِّفْنِي

حُجَّتَكَ ضَلَلْتُ عَنْ دِينِي؛

ای زراره! اگر زمان غیبت را درک کردی، بر این دعا مداومت کن:

خدایا، خودت را به من بشناسان، چون اگر خودت را به من

نشناسانی، پیامبرت را نخواهم شناخت، خدایا، رسول خود را

به من معرفی کن چون اگر رسول تو را نشناسم، حجت تو را

نخواهم شناخت، خدایا، حجت خود را به من معرفی کن زیرا

اگر حجت تو را نشناسم از دین خود گمراه شده‌ام»^۱.

۱. مجلسی، محمد باقر، بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۱۴۶.

- دعای ندبه

از جمله دعاهای ارزنده‌ای که خواندن آن به شیعیان توصیه شده است، دعای ندبه است که در کتاب زاد المعاد از امام صادق(ع) نقل گردیده و خواندن آن در چهار عید - یعنی: جمعه، فطر، قربان و غدیر - تأکید شده است.

بخشی از این دعای شریف را در زیر می‌آوریم:

«الْحَمْدُ لِلَّهِ [الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَ لَهُ الْحَمْدُ] رَبِّ الْعَالَمِينَ وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى [سَيِّدِنَا] مُحَمَّدٍ نَبِيِّهِ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ تَسْلِيمًا اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ عَلَى مَا جَرَى بِهِ قَضَاؤُكَ فِي أَوْلِيَائِكَ الَّذِينَ اسْتَخَلَصْتَهُمْ لِنَفْسِكَ وَ دِينِكَ إِذْ اخْتَرْتَ لَهُمْ جَزِيلَ مَا عِنْدَكَ مِنَ النَّعِيمِ الْمُقِيمِ الَّذِي لَا زَوَالَ لَهُ وَ لَا اضْمِحْلَالَ بَعْدَ أَنْ شَرَطْتَ عَلَيْهِمُ الزُّهْدَ فِي دَرَجَاتِ هَذِهِ الدُّنْيَا الدَّنِيَّةِ وَ زُخْرُفِهَا وَ زَبْرِجِهَا فَشَرَطُوا لَكَ ذَلِكَ وَ عَلِمْتَ مِنْهُمْ الْوَفَاءَ بِهِ فَقَبِلْتَهُمْ وَ قَرَّبْتَهُمْ وَ قَدَّمْتَ لَهُمُ الذِّكْرَ الْعَلِيِّ وَ الشَّنَاءَ الْجَلِيَّ وَ أَهْبَطْتَ عَلَيْهِمْ مَلَائِكَتَكَ وَ أَكْرَمْتَهُمْ [كَرَّمْتَهُمْ] بِوَحْيِكَ وَ

انتظار، منتظر و تکالیف منتظران

رَفَدْتَهُمْ بِعِلْمِكَ وَ جَعَلْتَهُمُ الذَّرِيعَةَ [الذَّرَائِعَ] إِلَيْكَ وَ الْوَسِيلَةَ
إِلَى رِضْوَانِكَ...!

حمد مخصوص خداوندی است که هیچ معبود حقی جز او نیست، و حمد او را [سزا] است که پروردگار عالمیان است، و درود خداوند بر آقای ما محمد، پیامبر او و خاندانش باد، و سلام خاصی از سوی خداوند [بر او و خاندانش باد].

خداوندا حمد، تو را است بر آنچه قضای تو در مورد اولیاء جاری شد آنانی که برای خودت و دینت خالص کردی آنگاه که برای ایشان فراوانی نعمت‌های را انتخاب فرمودی، نعمت‌هایی پایدار که نیستی و از هم گسستگی در آنها راه نمی‌یابد، پس از آنکه بر آنان شرط نمودی که نسبت به درجات این دنیای پست و زرق و برق‌ها و وزیرهای آن زهد ورزند [و از آنها بپزند]، پس از آنان این شرط را پذیرفتند، و دانستی که به آن وفا خواهند کرد، پس ایشان را قبول فرمودی و مقرب درگاه خویش ساختی، و یاد بلند و ستایش آشکاری برایشان مقدم داشتی، و فرشتگان را بر آنان فرو فرستادی، و به وحی خویش گرامیشان داشتی و به علم خود یاریشان فرمودی و ایشان را سبب‌هایی به سوی خویش و وسیله‌ای به رضوانت قرار دادی...»

— دعای روز بیست و یکم ماه رمضان

در دعای دیگری از امام صادق (ع) که در صبح روز بیست و یکم ماه رمضان پس از ادای فریضه صبح در سجده خوانده‌اند چنین آمده است:

«أَسْأَلُكَ... أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ (ص) وَ أَهْلِ بَيْتِهِ وَ أَنْ تَأْذَنَ لِفَرَجٍ مَنْ يَفْرَجُهُ فَرَجُ أَوْلِيَائِكَ وَ أَصْفِيَائِكَ مِنْ خَلْقِكَ؛^۱
(خدایا) از تو می‌خواهم... تا بر حضرت محمد (ص) و اهل بیت ایشان درود بفرستی و اجازه فرمایی برای فرج آنکه فرج همه اولیا و برگزیدگان تو از آفریدگانت، به فرج اوست.»

---

۱. مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار، ج ۹۸، ص ۱۵۸.

- دعا در تعقیب نماز عصر

در دعایی که از امام موسی بن جعفر (ع) در تعقیب نماز عصر نقل شده است، چنین می‌خوانیم:

«أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ. مِنْكَ الْمَشِيَّةُ وَإِلَيْكَ الْبَدَاءُ... أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ. تَمْحُو مَا تَشَاءُ وَتُثَبِّتُ وَعِنْدَكَ أُمُّ الْكِتَابِ... أَسْأَلُكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَأَنْ تُعَجِّلَ فَرَجَ الْمُتَّقِمِ لَكَ مِنْ أَعْدَائِكَ؛^۱

تو خدایی هستی که جز تو معبودی نیست. خواستن از تو است و اختیار بداء هم با تو است... تو خدایی هستی که جز تو معبودی نیست. آنچه را بخواهی از بین می‌بری و (آنچه را بخواهی) به ثبت می‌رسانی و امّ الکتاب نزد تو است... از تو درخواست می‌کنم که بر حضرت محمد (ص) و اهل بیت ایشان درود فرستی و در فرج انتقام گیرنده - برای تو از دشمنانت - شتاب فرمایی.»

۱. مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، ج ۸۶، ص ۸۱.

در این دعا اشاره به موضوع مهم «بداء» نیز شده است. درباره مسئله بداء صاحب کتاب شریف «مکیال المکارم» می‌گوید:
اخبار گویای آن است که ظهور حضرت صاحب‌الامر (ع) از امور بدائیه است که امکان پیش و پس افتادن دارد. هر چند که اصل واقع شدن و تحقق یافتن آن از امور حتمی است که خدای تعالی آن را به طور قطع وعده فرموده و او خلف وعده نمی‌کند، پس ممکن است که به سبب دعای ائمه (ع) زودتر واقع شود، و آن وقت هنوز نیامده که اگر دعای ایشان نبود از آن وقت نیز تأخیر می‌افتاد.^۱

---

۱. اصفهانی، محمد تقی، مکیال المکارم، ج ۲، ص ۲۲۹.

- دعای عهد

دعای عهد از جمله دعا‌های رسیده است که مشتمل بر تجدید بیعت با حضرت صاحب‌الامر (ع) است. روایتی سید بن طاووس و دیگران از امام صادق (ع) درباره اهمیت و ارزش این دعا آورده‌اند. ایشان فرمودند:

هر کس چهل روز این دعا را بخواند از یاوران حضرت قائم (ع) خواهد بود، و اگر پیش از ظهور آن حضرت بمیرد خدای تعالی او را زنده خواهد کرد تا در رکاب آن جناب جهاد نماید، و به شماره هر کلمه از آن هزار حسنه برایش نوشته می‌شود و هزار کار بد از او محو می‌گردد. متن کامل و ترجمه این دعای شریف را تقدیم شما خواننده محترم می‌کنیم.

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اللَّهُمَّ رَبَّ النُّورِ الْعَظِيمِ وَرَبَّ الْكُرْسِيِّ الرَّفِيعِ وَرَبَّ الْبَحْرِ
 الْمَسْجُورِ وَ مُنْزِلَ التَّوْرَةِ وَالْأَنْجِيلِ وَالزَّبُورِ وَرَبَّ الظِّلِّ وَ
 الْحَرُورِ وَ مُنْزِلَ الْقُرْآنِ الْكَرِيمِ وَرَبَّ الْمَلَائِكَةِ الْمُقَرَّبِينَ
 وَالْأَنْبِيَاءِ وَ الْمُرْسَلِينَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِوَجْهِكَ الْكَرِيمِ وَ
 نُورِ وَجْهِكَ الْمُنِيرِ وَ مُلْكِكَ الْقَدِيمِ يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ أَسْأَلُكَ
 بِاسْمِكَ الَّذِي أَشْرَقَتْ بِهِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُونَ وَ بِاسْمِكَ
 الَّذِي يَصْلُحُ بِهِ الْأَوْلُونَ وَ الْآخِرُونَ يَا حَيًّا قَبْلَ كُلِّ حَيٍّ وَ يَا
 حَيًّا بَعْدَ كُلِّ حَيٍّ يَا حَيًّا حِينَ لَا حَيٌّ يَا مُحْيِيَ الْمَوْتَى وَ مُمِيتَ
 الْأَحْيَاءِ يَا حَيُّ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ. اللَّهُمَّ بَلِّغْ مَوْلَانَا الْإِمَامَ الْهَادِيَ
 الْمَهْدِيَّ الْقَائِمَ بِأَمْرِكَ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَ عَلَى آبَائِهِ
 الطَّاهِرِينَ عَنْ جَمِيعِ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ فِي مَشَارِقِ
 الْأَرْضِ وَ مَغَارِبِهَا وَ سَهْلِهَا وَ جَبَلِهَا وَ بَرِّهَا وَ بَحْرِهَا وَ عَنِّي وَ
 عَنْ وَالِدِي مِنَ الصَّلَوَاتِ زِنَةَ عَرْشِ اللَّهِ وَ مِدَادَ كَلِمَاتِهِ وَ مَا
 أَحْصَاهُ عِلْمُهُ وَ أَحَاطَ بِهِ كِتَابُهُ. اللَّهُمَّ إِنِّي أُجَدِّدُ لَهُ فِي
 صَبِيحَةِ يَوْمِي هَذَا وَ مَا عِشْتُ مِنْ أَيَّامِي عَهْدًا وَ عَقْدًا وَ بَيْعَةً
 لَهُ فِي عُنُقِي لِأَحْوَالِ عَنِّي وَ لِأَزْوَالِ أَيْدِي اللَّهِ أَجْعَلْنِي مِنْ
 أَنْصَارِهِ وَ أَعْوَانِهِ وَ الدَّابِّينَ عَنْهُ وَ الْمُسَارِعِينَ إِلَيْهِ فِي قَضَائِهِ
 حَوَائِجِهِ وَ الْمُتَمَثِّلِينَ لِأَوْامِرِهِ وَ الْمُحَامِلِينَ عَنْهُ وَ السَّابِقِينَ
 إِلَيَّ إِرَادَتِهِ وَ الْمُسْتَشْهِدِينَ بَيْنَ يَدَيْهِ. اللَّهُمَّ إِنْ حَالَ بَيْنِي وَ
 بَيْنَهُ الْمَوْتُ الَّذِي جَعَلْتَهُ عَلَى عِبَادِكَ حَتْمًا مَقْضِيًّا فَأَخْرِجْنِي

انتظار، منتظر و تکالیف منتظران

مِنْ قَبْرِی مُوتِزراً کَفَنِی شَاهِراً سَیْفِی مُجَرِّداً قَنَاتِی مَلْبِیّاً
دَعْوَةَ الدَّاعِیِ فِی الحَاضِرِ وَ البَادِیِ. اللّهُمَّ ارِنِی الطَّلْعَةَ
الرَّشِیدَةَ وَ العُرَّةَ الحَمِیدَةَ وَ اکْحُلْ نَاطِرِی بِنَظَرَةٍ مَنِّی إِلَیْهِ وَ
عَجِّلْ فَرَجَهُ وَ سَهِّلْ مَخْرَجَهُ وَ أَوْسِعْ مَنَهَجَهُ وَ أَسْلِكْ بِی
مَحَجَّتَهُ وَ أَنْفِذْ أَمْرَهُ وَ أَشْدُدْ أَرْزَهُ وَ أَعْمِرِ اللّهُمَّ بِهِ بِلَادَكَ وَ
أُخِی بِهِ عِبَادَكَ فَإِنَّكَ قُلْتَ وَ قَوْلُكَ الحَقُّ ظَهَرَ الفَسَادُ فِی
الْبَرِّ وَ البَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أیدی النَّاسِ فَأَظْهِرِ اللّهُمَّ لَنَا وَ لَیْكَ وَ
أَبْنِ بِنْتِ نَبِیِّكَ المُسَمَّیِّ بِاسْمِ رَسُولِكَ صَلَّى اللهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ
حَتَّى لَا یَظْفَرَ بِشَیْءٍ مِنَ البَاطِلِ إِلَّا مَزَقَّهُ وَ یُحِقِّ الحَقَّ وَ
یُحَقِّقُهُ وَ أَجْعَلُهُ اللّهُمَّ مَفْرَعاً لِمَظْلُومِ عِبَادِكَ وَ نَاصِراً لِمَنْ لَا
یَجِدُ لَهُ نَاصِراً غَیْرَكَ وَ مُجَدِّداً لِمَا عَطَّلَ مِنْ أَحْكَامِ كِتَابِكَ وَ
مُشِیداً لِمَا وَرَدَ مِنْ أَعْلَامِ دِینِكَ وَ سُنَنِ نَبِیِّكَ صَلَّى اللهُ عَلَیْهِ
وَ آلِهِ وَ أَجْعَلُهُ اللّهُمَّ مِمَّنْ حَصَّنْتَهُ مِنْ بَاسِ المُعْتَدِینَ. اللّهُمَّ وَ
سُرَّ نَبِیِّكَ صَلَّى اللهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ بِرُؤُوتِهِ وَ مَنْ تَبِعَهُ عَلَی
دَعْوَتِهِ وَ ارْحَمِ اسْتِكَانَتَنَا بَعْدَهُ اللّهُمَّ اكشِفْ هَذِهِ الغُمَّةَ عَن
الْأُمَّةِ بِحُضُورِهِ وَ عَجِّلْ لَنَا ظُهُورَهُ إِنَّهُمْ یَرَوْنَهُ بَعِیداً وَ نَرِیْهِ
قَرِیباً بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِینَ.

و در بعضی از روایات است که: سپس سه مرتبه دستت را بر

ران راستت می‌زنی و در هر بار می‌گویی:

العَجَلُ العَجَلُ يَا مَوْلَايَ يَا صَاحِبَ الزَّمَانِ؛

به نام خداوند بخشندهٔ بخشایشگر، بار خدایا، ای پروردگار نور با عظمت، و ای پروردگار کرسی با رفعت، و ای پروردگار دریای خروشان، و نازل کنندهٔ تورات (بر موسی(ع)) و انجیل (بر عیسی(ع)) و زبور (بر داوود(ع)) و ای پروردگار سایه و آفتاب، و ای نازل کنندهٔ قرآن با عظمت، و ای پروردگار فرشتگان مقرب و پیغمبران و رسولان، بار خدایا از تو درخواست دارم به ذات بزرگواریت و به نور جمالت - که فروزندهٔ همهٔ عالم است - و به ملک ازلی و قدیمت، ای زندهٔ پایندهٔ ابدی؛ از تو مسئلت می‌نمایم به آن اسم تو که آسمان‌ها و زمین‌ها به آن روشنی یافت، و به آن اسم تو که اولین و آخرین به آن اصلاح و سامان یابند، ای زندهٔ (ازلی) پیش از هر زنده، ای زندهٔ (ابدی) پس از هر زندهٔ (فانی) ای زنده هنگامی که هیچ زنده‌ای نباشد، ای زنده کنندهٔ مردگان و میرانندهٔ زندگان، ای زنده‌ای که هیچ معبود حقی جز تو نیست. بار خدایا مولایمان امام هادی اُمت، مهدی آل محمد(ص)، قیام کننده به امرت - که دروذهای خداوند بر او و بر پدران پاک او باد - را از سوی تمام مؤمنین و مؤمنات - که در مشرق‌ها و مغرب‌های زمین، صحرا و کوه، خشکی و دریا هستند - و از جانب من و پدر و مادرم درودها و تحیت‌ها فرست به وزن عرش خداوند و به مقدار مداد کلمات او و آنچه علم او احصا کرده و کتاب

انتظار، منتظر و تکالیف منتظران

(آفرینش) او بر آن إحاطه نموده است - بار خدایا من در بامداد این روز و تمام دوران زندگانی‌ام، عهد و عقد و بیعتی که از آن حضرت برگردن دارم با او تجدید می‌نمایم، که هرگز از آن عهد و بیعت برنگردم و بر آن پایدار بمانم. بار خدایا مرا از انصار و یاران آن حضرت و مدافعان از حریم مقدس او، و شتابندگان در پی انجام مقاصدش، و امثال کنندگان دستورات و اوامرش و حمایت کنندگان از وجود شریفش، و سبقت جویان به سوی خواسته‌اش و شهید شدگان در رکاب و در حضور حضرتش قرار ده، خداوندا اگر میان من و (ظهور) او مرگ - که بر بندگان قضای حتمی قرار داده‌ای - جدایی انداخت، پس مرا از قبرم برانگیز در حالی که کفنم را بر کمر بسته، شمشیرم را از نیام برکشیده، و دعوت دعوت کنندگان در هر شهر و دیار را اجابت نموده باشم. بار خدایا آن طلعت زیبای کامل و روی درخشان پسندیده را به من بنمایان و دیده‌ام را یک نظر بر آن چهرهٔ تابناک با سرمهٔ نور روشن ساز، و فرجش را آسان و راهها را در پیش رویش باز کن، و مرا در مسیر آن جناب سلوک ده، و فرمانش را نافذ و پشتوانه‌اش را محکم و بلادت را - ای خدا - به (دست) او معمور و بندگان را زنده بگردان، که تو خود فرمودی و گفتهٔ تو حق است که: «فساد و تباهی در خشکی و دریا آشکار شد، به سبب آنچه دست‌های مردم کسب کرد»

پس خداوندا برای ما ظاهر کن ولی خود و زاده ولی تو، و فرزند دختر پیغمبرت را که هم نام رسول تو (ص) می باشد، تا به هیچ باطلی دست نیابد مگر اینکه آن را از هم بپاشد و حق را بر پا و محقق سازد، و ای خدا، آن جناب را پناهگاه ستمدیدگان از بندگانت قرار ده، و یاور کسانی که جز تو یار و ناصری ندارند، و تجدید کننده آنچه از احکام کتاب تو تعطیل گردیده، و استحکام بخش آنچه از شعائر دینت و سنت های پیغمبرت - محمد (ص) - وارد شده، بار خدایا و او را از کسانی قرار ده که از آسیب تجاوزگران حفظ فرموده ای، و پیغمبرت (ص) را به دیدار او شاد و مسرور و پیروان آن حضرت را در دعوت (به حق) خوشحال گردان. و به بیچارگی ما پس از (غیبت) او رحم کن. بار خدایا این غم [بزرگ دوری و هجران و پرده غیبت او] را با ظهورش از این امت برطرف ساز، و ظهورش را بر ما تعجیل فرمای که آنان [مخالفان] فرج آن بزرگوار را دور می پندارند و ما آن را نزدیک می دانیم، به رحمت ای مهربان ترین مهربانان [این دعا را اجابت فرمای]».

- دعای غریق

در دوران غریب غیبت، امواج شبهه و فتنه از هر سو رو می‌کند و انسان تا به خود بیاید چون کشتی شکسته در دل دریای بیکران، حیران و سرگردان دست و پا می‌زند. اما همیشه روزنهٔ امیدی هست که این غریق بی‌پناه را از میان دریای فتنه و شبهه‌ها نجات بخشد.

آنچه گفته شد مقدمه‌ای بود برای روایتی از امام صادق(ع) عبدالله بن سنان، یکی از یاران امام صادق(ع) نقل می‌کند که روزی آن حضرت خطاب به ما فرمودند:

«سَتُصِيبُكُمْ شُبُهَةٌ فَتَبْقُونَ بِلاَ عِلْمٍ يُرَى وَلَا اِمَامٍ هُدًى،
لَا يَنْجُو مِنْهَا اِلَّا مَنْ دَعَا بِدُعَاءِ الْغَرِيقِ؛

به زودی شبهه‌ای به شما روی خواهد آورد و شما نه پرچمی خواهید داشت که دیده شود و نه امامی که هدایت کند. تنها کسانی از این شبهه نجات خواهند یافت که «دعای غریق» را بخوانند.

قُلْتُ: وَكَيْفَ دَعَاءُ الْغَرِيقِ؟

عرض کردم: دعای غریق چگونه است؟

قال: تَقُولُ: يَا اللَّهُ يَا رَحْمَنُ يَا رَحِيمُ يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ ثَبَّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ؛^۱

فرمود: می‌گویی: ای خدا، ای بخشنده، ای بخشایشگر، ای کسی که قلب‌ها را دگرگون می‌سازی! قلب مرا بر دینت پایدار فرما.»

بیاید دست‌هایمان را بلند کنیم و از خدا بخواهیم که تا ظهور حجتش، قلب‌های ما را بر صراط مستقیم پایدار بدارد و از در افتادن در امواج فتنه‌ها و شبهه‌های آخرالزمان نگهدارد.

---

۱. صدوق، محمد بن علی بن حسین، کمال الدین و تمام النعمة، ج ۲،

باب ۳۳، ص ۳۰.

- دعای افتتاح

انتظار برای رسیدن دولت کریمه حق از مقام و منزلتی برخوردار است که دعای پرفیض افتتاح - که در شبهای ماه مبارک رمضان خوانده می شود - نیز اشاره به آن دارد. در فرازی از این دعا آمده است:

اللَّهُمَّ إِنَّا نَرْغَبُ إِلَيْكَ فِي دَوْلَةٍ كَرِيمَةٍ تُعِزُّ بِهَا الْإِسْلَامَ وَ أَهْلَهُ وَ تُدِلُّ بِهَا النُّفَاقَ وَ أَهْلَهُ وَ تَجْعَلُنَا فِيهَا مِنَ الدُّعَاةِ إِلَى طَاعَتِكَ وَ الْقَادَةِ إِلَى سَبِيلِكَ وَ تَرْزُقُنَا بِهَا كَرَامَةَ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ.^۱

«خدایا، ما با زاری به پیشگاهت دولت کریمه‌ای را از تو درخواست می‌کنیم که به آن اسلام و اهلش را گرامی بداری و نفاق و منافقان را حقیر و پست گردانی و ما را در آن (دولت) جزء دعوت کنندگان به اطاعت خود و راهنمایان به سوی راه خود قرار دهی و به وسیله آن (دولت) عزت دنیا و آخرت را روزی ما گردانی.»

۱. طوسی، محمد بن حسن، التهذیب، ج ۳، ص ۱۱۰.

- دعای حضرت صاحب الزمان (ع)

در دوران غیبت و غربت شیعه، به راستی چه چیزی شیرین تر و گوارا تر از وصل یار و پناه جستن به دامان پرمهر و عطوفت آن امام لطف است، و چه چیزی زیباتر و دل چسب تر از آنکه خود یار به تو راه وصل را بیاموزد.

آری، در دعایی که از ناحیه مقدس خود حضرت، توسط نایب اول ایشان به ما رسیده و به خواندن آن در عصر جمعه سفارش شده است می خوانیم:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ أَنْ تُرِيَنِي وَلِيَّ أَمْرِكَ ظَاهِرًا نَافِذَ الْأَمْرِ...
فَأَفْعَلُ ذَلِكَ بِي وَبِجَمِيعِ الْمُؤْمِنِينَ حَتَّى نَنْظُرَ إِلَى وَلِيِّ أَمْرِكَ
صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِ ظَاهِرَ الْمَقَالَةِ وَاضِحَ الدَّلَالَةِ... أَبْرُزُ يَا رَبِّ
مُشَاهَدَتَهُ... وَاجْعَلْنَا مِمَّنْ تَقْرَأُ عَلَيْهِ بِرُؤُوسِهِ وَاقِمْنَا بِخِدْمَتِهِ؛^۱
خدایا، من از تو درخواست می کنم که ولی امر خود را به صورت

۱. محدث قمی، شیخ عباس، مفاتیح الجنان. ملحقات، دعا در غیبت
امام زمان (عج)

انتظار، منتظر و تکالیف منتظران

اشکار و در حالی که فرمانش نافذ است، به من بنمایانی... در حق خودم و همه مؤمنان چنین کن تا اینکه ولی تو را در حالی که گفتارش روشن و دلالتش آشکار است بنگریم... ای پروردگار من، مشاهده او را علنی کن... و ما را از کسانی که چشمشان به دیدن ایشان روشن می‌شود قرار بده و ما را به خدمتگزاری آستانش بگمار.»

- دعای عبرات

در عصر غیبت، هیچ کس به اندازه خود حضرت صاحب الزمان (ع) دچار گرفتاری و مصایب نیست. از همین روست که در بخشی از یکی از دعاهايش به درگاه خداوند مشهور به «دعای عبرات» دل سوختگی او را در گرفتاری‌های شیعیان و درخواستش را برای رفع آنها می‌بینیم.

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ يَا رَاحِمَ الْعَبْرَاتِ وَيَا كَاشِفَ الزَّفَرَاتِ
(الْكُرْبَاتِ)؛^۱

خدایا، از تو درخواست می‌کنم؛ ای رحم‌کننده اشک‌ها و ای رفع‌کننده آه‌های بلند (گرفتاری‌ها).

إِلَهِي إِنَّ الْأَمْرَ قَدْ هَالَ فَهَوِّنْهُ، وَخَشْنٌ فَأَلِّئْنَهُ. وَإِنَّ الْقُلُوبَ
كَاعْتِ فَطَمِّنْهَا، وَالنَّفُوسَ ارْتَاعَتْ فَسَكِّنْهَا إِلَهِي إِلَهِي،
تَدَارِكُ أَقْدَامًا زَلَّتْ وَ أَفْكَارًا فِي مَهَامِهِ الْحَيْرَةَ ضَلَّتْ؛^۲

۱. ابن طاووس، سید علی بن موسی، مهج الدعوات، ص ۶۰۵ و ۶۱۱.

۲. همان، ص ۶۱۲.

خدای من! کار وحشتناک و سخت شده، پس آن را آسان و سهل بگردان و دل‌ها به اضطراب افتاده است، پس به آنها آرامش بخش و جان‌ها به ترس و وحشت گرفتار شده، پس آنها را تسکین بخش. خدای من خدای من، قدم‌های لغزیده و افکار گم‌گشته در بیابان‌های خشک سرگردانی را دریاب.

أَنْتَ الَّذِي لَا يُخَيِّبُ أَمْلُكَ وَلَا يُرَدُّ سَأَلُكَ.

إِلَهِي إِلَهِي أَيْنَ رَحْمَتِكَ الَّتِي هِيَ نُصْرَةٌ الْمُسْتَضْعِنِينَ مِنَ الْأَنَامِ؟ وَ أَيْنَ أَيْنَ كِفَايَتِكَ الَّتِي هِيَ جُنَّةُ الْمُسْتَهْدَفِينَ لِجَوْرِ الْأَيَّامِ؟ إِلَهِي إِلَهِي يَا رَبِّ. نَجِّنِي مِنَ الظُّلَمِينَ. إِنِّي مَسْنِي الضُّرِّ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ؛^۱

(خدایا) تو آن کسی هستی که امیدوار به تو ناامید نمی‌شود و درخواست کننده از تو دست خالی بر نمی‌گردد. خدای من! خدای من! کجاست، کجاست رحمت تو که همان یاری مردم ضعیف نگه داشته شده است؟ و کجاست، کجاست دستگیری و بی‌نیاز کردن تو که همان سپر کسانی است که هدف جور روزگاران قرار گرفته‌اند؟ ای پروردگار من! (رحمت و کفایت خود را) به من ارزانی دار! مرا از ستمکاران نجات ده. من بدحال و پریشان‌خاطر شده‌ام و تو مهربانترین مهربانان هستی.

مَوْلَايَ تَرَى تَحِيْرِي فِي أَمْرِي وَ تَقَلُّبِي فِي ضُرِّي وَ انْطِوَايَ

عَلَى حُرْقَةِ قَلْبِي وَ حَرَارَةِ صَدْرِي. فَصَلِّ يَا رَبِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ (ص) وَ جُدْ لِي يَا رَبِّ بِمَا أَنْتَ أَهْلُهُ فَرَجًا وَ مَخْرَجًا. وَ يَسِّرْ لِي يَا رَبِّ نَحْوَ الْبُشْرَى مِنْهَا؛^۱

ای مولای من! سرگردانی مرا در کارم و بالا و پایین شدنم را در گرفتاری ام و در آمیخته بودنم را با سوز دل و آتش سینه ام می بینی. پس ای پروردگار من، بر محمد و آل محمد (ص) درود فرست و به من ای پروردگارم، به شایستگی خود فرج و گشایشی ببخشای. و برایم ای پروردگارم، راهی به سوی بشارت و شادی بگشای.»

در انتهای این دعا، حضرت چنین عرضه داشته اند:

«يَا مَنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَا، يَا كَاشِفَ ضُرِّ أَيُّوبَ، يَا رَاحِمَ عَبْرَةَ يَعْقُوبَ... افْتَحْ لِي وَ أَنْتَ خَيْرُ الْفَاتِحِينَ. وَ الطُّفُّ بِي يَا رَبِّ وَ بِجَمِيعِ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ...»^۲

ای کسی که وقتی مضطر تو را بخواند، او را اجابت می کنی، ای برطرف کننده گرفتاری ایوب، ای رحم کننده به اشک های یعقوب... پیروزی نصیب من بگردان، و تو بهترین پیروز کنندگان هستی؛ و ای پروردگارم، لطف خویش را به من و به همه مردان و زنان با ایمان ارزانی دار...»^۳

۱. البلد الامین، ص ۳۳۵. ۲. همان، ص ۳۳۶.

۳. بنی هاشمی، سید محمد، سلوک منتظران، ص ۹۵.

مقام منتظران

در وصف مقام منتظر نمی‌توان به راحتی سخن گفت و نمی‌توان بر وجوهی استدلال کرد تا به ارزش و اعتبار و جایگاه آن، به حق دست یافت. هرچه که به تنهایی در مقام منتظر بگوییم، نمی‌توانیم به اصل و باطن آن جایگاه دست بیابیم، الا آنکه از منتظر او یاد کنیم.

مگر نه این است که مقام عاشق بسته به کشش و جذبه معشوق است پس باید از معشوق گفت تا ارزش عاشق پیدا شود. از همین روست که مقام منتظر آن امام منتظر دارای شأن و جایگاه ویژه‌ای نزد پروردگار است. زیرا امام منتظر خود یادگار خدا و بقیه‌الله است. به راستی چه مقامی می‌تواند با این مقام بی‌مثال برابری کند؟

● نزدیک ترین حالت بندگان به خدا

درباره غیبت امام زمان (ع) سخن های بسیاری گفته و مطالب فراوانی نوشته شده است، که وجه مشترک بیشتر آنها، در یاد کردن غیبت به عنوان دوران سیاهی، افسردگی، دوری، هجران غم، اندوه و... است. با این وجود شاید برای شما بسیار مشکل باشد که بپذیرید در فرهنگ معصومان (ع) از دوران غیبت به عنوان «نزدیک ترین حالت بندگان به خدا» یاد شده است، اما واقعیت همین است.

در روایتی که از امام صادق (ع) نقل شده است، می خوانیم:

«أَقْرَبُ مَا يَكُونُ الْعِبَادُ مِنَ اللَّهِ - جَلَّ ذِكْرُهُ - وَ أَرْضَى مَا يَكُونُ عَلَيْهِمْ إِذَا افْتَقَدُوا حُجَّةَ اللَّهِ - جَلَّ عِزُّهُ - وَ لَمْ يُظْهِرْ لَهُمْ وَ لَمْ يَغْضَبُوا مَكَانَهُ وَ هُمْ فِي ذَلِكَ يَعْلَمُونَ أَنَّهُ لَمْ تُبْطَلْ حُجَّةَ اللَّهِ بِرَبِّ ذِكْرُهُ - وَ لَا مِيثَاقَهُ، فَعِنْدَهَا فَتَوَقَّعُوا الْفَرَجَ صَبَاحاً وَ مَسَاءً، إِنْ أَشَدَّ مَا يَكُونُ غَضَبُ اللَّهِ عَلَى أَعْدَائِهِ إِذَا افْتَقَدُوا حُجَّتَهُ وَ لَمْ يُظْهِرْ لَهُمْ، قَدْ عَلِمَ أَنَّ أَوْلِيَاءَهُ لَا يِرْتَابُونَ، وَ لَوْ عَلِمَ

انتظار، منتظر و تکالیف منتظران

أَنَّهُمْ يَرْتَابُونَ مَا غُيِّبَتْ حُجَّتِهِ عَنْهُمْ طَرْفَةَ عَيْنٍ...^۱

هنگامی که حجت خدا، در میان مردم نباشد، مردم به خدا نزدیک‌ترند، و خدا از مردم خوشنودتر است؛ زیرا با اینکه حجت خدا ظاهر نیست، و جای او را نمی‌دانند، باز باور دارند که حجت خدا هست و پیمان خدایی استوار است. در چنین روزگاری (روزگار غیبت) هر صبح و هر شام منتظر فرج باشید. چون به هنگامی که حجت غایب باشد، خشم خدا بر دشمنان خود بیشتر است؛ و خدا می‌داند که اولیاء و مؤمنین، درباره حجت او [اگر چه غایب باشد و غیبت او طولانی گردد] شک نمی‌کنند؛ اگر می‌دانست که شک می‌کنند، یک چشم به هم زدن، حجت خود را غایب نمی‌داشت...»

آری، غیبت در عین آن که می‌تواند نماد دوری از محبوب و هجران باشد، می‌تواند فرصتی برای تقرب بیشتر بندگان و کسب رضایت بیشتر خداوند باشد، اما مشروط به آنکه ما در اعتقادمان ثابت قدم باشیم و در طریق کسب معرفت حجت خدا بیشتر قدم نهیم.

۱. کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، ج ۱، ص ۲۳۳، ح ۱. با استناد از ترجمه محمد رضا حکیمی، خورشید مغرب، ص ۱۰۹.

● منتظران برترین مردم همه روزگاران

در فضیلت انتظار و منتظران بسیار خوانده و شنیده‌اید، اما آیا هیچ فکر کرده‌اید که چرا در فرهنگ شیعه چنین فضایی را برای منتظران؛ یعنی کسانی که در زمان غیبت با باور به وجود امام دوازدهم، ظهور او را انتظار می‌کشند، برشمرده‌اند؟

روایت زیر که از امام چهارم شیعیان، حضرت سجاد (ع)

نقل شده، به این پرسش پاسخ می‌دهد:

ثُمَّ تَمَّتْ الْغَيْبَةُ بِوَلِيِّ اللَّهِ - عَزَّ وَجَلَّ - الثَّانِي عَشَرَ مِنْ أَوْصِيَاءِ رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - وَالْأُئِمَّةِ مِنْ بَعْدِهِ. يَا أَبَا خَالِدٍ! إِنَّ أَهْلَ زَمَانِ غَيْبَتِهِ، الْقَائِلِينَ بِإِمَامَتِهِ وَالْمُنْتَظِرِينَ لِظُهُورِهِ أَفْضَلُ مِنْ أَهْلِ كُلِّ زَمَانٍ؛ لِأَنَّ اللَّهَ - تَبَارَكَ وَتَعَالَى - أَعْطَاهُمْ مِنَ الْعُقُولِ وَالْأَفْهَامِ وَالْمَعْرِفَةِ مَا صَارَتْ بِهِ الْغَيْبَةُ عِنْدَهُمْ بِمَنْزِلَةِ الْمَشَاهِدَةِ وَجَعَلَهُمْ فِي ذَلِكَ الزَّمَانِ بِمَنْزِلَةِ الْمُجَاهِدِينَ بَيْنَ يَدَيِ رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - بِالسَّيْفِ. أَوْلِيكَ الْمُخْلِصُونَ حَقًّا وَشَيْعَتُنَا صِدْقًا وَالدُّعَاةُ

إِلَى دِينِ اللَّهِ - عَزَّوَجَلَّ - سِرًّا وَ جَهْرًا.^۱

... غیبت دوازدهمین ولی خداوند - صاحب عزت و جلال - از سلسله جانشینان رسول خدا و امامان بعد از او - که درود خدا بر او و خاندانش باد - به درازا می کشد. ای اباخالد! آن گروه از مردم که در زمان غیبت او امامتش را پذیرفته، منتظر ظهور اویند برترین مردم همه زمانها هستند، زیرا خداوند - که گرمی و بلند مرتبه است - چنان خرد، درک و شناختی به آنها ارزانی داشته که غیبت [و حضور نداشتن امام] برای آنها همانند مشاهده و حضور [امام] است.

خداوند مردم این زمان را به مانند کسانی قرار داده که با شمشیر در پیشگاه رسول خدا - که درود خدا بر او و خاندانش باد - جهاد می کنند. آنها مخلصان واقعی، شیعیان راستین ما و دعوت کنندگان به سوی دین خدا در پنهان و آشکار هستند.

آری، همه فضیلت انتظار به این است که منتظر حجابی میان خود و امامش احساس نکند و او را همواره حاضر و ناظر ببیند. و قطعاً کسی که این گونه بود تلاش می کند در هر کجا و به هر کاری که مشغول است به گونه ای عمل نماید که خشنودی امامش را به خود جلب و ناخشنودی او را از خود دور کند.»

***

۱. صدوق، محمد بن علی بن حسین: کمال الدین و تمام النعمة، ج ۱، ص ۳۲۰؛ مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۱۲۲، ح ۴.

جهل حدیث

و بعد حضرت فرمودند:

«إنتظار الفرَجِ مِنْ أَعْظَمِ الْعَمَلِ.

انتظار فرج از بزرگ‌ترین اعمال است.»^۱

---

۱. صافی گلپایگانی، لطف‌اللہ، منتخب الاثر، ص ۲۴۴.

● عبادت منتظران

خوشا به حال منتظران حقیقی امام عصر(ع) که در وصف عبادتشان امام صادق(ع) چنین فرموده‌اند:

«... وَاللَّهِ عِبَادَتُكُمْ فِي السِّرِّ مَعَ إِمَامِكُمُ الْمُسْتَتِرِ فِي دَوْلَةِ الْبَاطِلِ وَ حَالِ الْهُدْنَةِ، أَفْضَلُ مِمَّنْ يَعْبُدُ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ فِي ظُهُورِ الْحَقِّ مَعَ الْأَمَامِ الظَّاهِرِ فِي دَوْلَةِ الْحَقِّ؛

... به خدا قسم عبادت پنهانی شما در زمان غیبت در حکومت باطل از عبادت کسی که خدا را در زمان امام حاضر و دولت حق عبادت می‌کند برتر است.»^۱

---

۱. سلیمان، کامل، یوم الخلاص، ص ۲۴۳.

● منتظران و حزب الله

نهایت آرزوی هر شیعه آن است که روزی به فلاح و رستگاری کامل برسد، شاید تصور شود که رسیدن به این مرحله از تعبّد و بندگی که نتیجه آن رستگاری است تنها برای افرادی از مؤمنان حاصل می‌شود اما پیامبر گرامی ما به منتظران فرزندش، حضرت مهدی (ع) این مژده و بشارت را می‌دهند که به راستی آنان رستگارانند. ایشان در روایتی می‌فرمایند:

«طُوبَى لِلصَّابِرِينَ فِي غَيْبَتِي، طُوبَى لِلْمُتَّقِينَ عَلَى مَحَجَّتِهِمْ،
أُولَئِكَ وَصَفَهُمُ اللَّهُ فِي كِتَابِهِ فَقَالَ: «وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ
بِالْغَيْبِ» وَ قَالَ: «أُولَئِكَ حِزْبُ اللَّهِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ
الْمُفْلِحُونَ»^۱

خوشا به حال کسانی که در [غیبت، حضرت مهدی (ع)] صبور باشند و خوشا به حال کسانی که در راه اهل بیت (ع) استوار ماندند، خداوند آنها را در کتابش این طور توصیف نموده است:

۱. سوره مجادله (۵۱)، آیه ۲۲.

انتظار، منتظر و تکالیف منتظران

«أنها که به غیب ایمان آوردند» «أنها حزب الله هستند، آگاه باشید به درستی که حزب الله رستگار است.»^۱

---

۱. مجلسی، محمد باقر، بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۱۴۳

● مقام حضرت مهدی (ع) مقام منتظران است

در احادیث اهل بیت (ع)، حضرت مهدی موعود (ع) علاوه بر اینکه «منتظر» نامیده شده‌اند، عنوان «منتظر» هم برای ایشان به کار رفته است. این مطلب به خوبی می‌تواند بیانگر جایگاه ویژه منتظران باشد. یکی از این موارد، دعایی است که در روز عید فطر، هنگام خروج از منزل برای ادای نماز عید، خوانده می‌شود:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى وَوَلِيِّكَ الْمُنْتَظِرِ أَمْرَكَ، الْمُنْتَظِرِ لِفَرَجِ
أَوْلِيَائِكَ؛^۱

خدایا، درود بفرست بر ولی خودت که در انتظار امر تو و در انتظار فرج دوستان تو است».

---

۱. ابن طائروس، سید علی بن موسی، اقبال الاعمال، ج ۱ و ۲، باب ۹، ص ۵۹۱، چاپ: بیروت، مؤسسه اعلمی للمطبوعات.

• برادران رسول الله (ص)

بارها خواننده و شنیده‌اید که رسول گرامی اسلام (ص)، امام اول شیعیان، حضرت علی (ع) را به عنوان برادر خود خطاب کرده است. قطعاً شما به عنوان یک شیعه هر گاه به این سخن پیامبر اسلام (ص) برخورد کرده‌اید، شادمان شده و از اینکه پیرو امامی هستید که رسول خدا او را برادر خود خوانده است، به خود بالیده‌اید. اما اگر بشنوید که پیامبر اسلام (ص) همه مؤمنان آخرالزمان را نیز برادران خود دانسته و آرزوی دیدار آنها را کرده است چه حالی به شما دست می‌دهد؟ به روایت زیر توجه کنید:

«عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ (ع) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) ذَاتَ يَوْمٍ وَعِنْدَهُ جَمَاعَةٌ مِنْ أَصْحَابِهِ: «اللَّهُمَّ لَقْنِي إِخْوَانِي» مَرَّتَيْنِ فَقَالَ مَنْ حَوْلَهُ مِنْ أَصْحَابِهِ: أَمَا نَحْنُ إِخْوَانُكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ فَقَالَ: لَا، إِنَّكُمْ أَصْحَابِي وَإِخْوَانِي قَوْمٌ فِيهِمْ آخِرُ الزَّمَانِ آمَنُوا وَلَمْ يَرُونِي، لَقَدْ عَرَفْنِيهِمْ اللَّهُ بِأَسْمَائِهِمْ وَ

أَسْمَاءِ آبَائِهِمْ. مِنْ قَبْلِ أَنْ يُخْرِجَهُمْ مِنْ أَصْلَابِ آبَائِهِمْ وَ
 أَرْحَامِ أُمَّهَاتِهِمْ. لِأَحَدِهِمْ أَشَدُّ بَقِيَّةً عَلَى دِينِهِ مِنْ خَرْطِ
 الْقِتَادِ^۱ فِي اللَّيْلَةِ الظُّلْمَاءِ. أَوْ كَالْقَابِضِ عَلَى جَمْرِ الْقَضَاءِ^۲
 أَوْلَيْكَ مَصَابِيحُ الدُّجَى، يُنَجِّيهِمُ اللَّهُ مِنْ كُلِّ فِتْنَةٍ غَبْرَاءِ
 مَظْلَمَةٍ^۳؛

ابوبصیر از ابوجعفر [امام محمد باقر(ع)] که درود خدا بر او باد
 نقل می‌کند که فرمودند: روزی پیامبر خدا - که بر او و خاندانش
 درود باد - در حالی که عده‌ای از یارانش نزد او بودند، فرمود:
 خداوند! برادران مرا به من بنما! ایشان این سخن را دو مرتبه

۱. «خرط القتاد» کنایه از سختی و دشواری کاری است. «خرط» به معنای
 دست کشیدن از بالای شاخه تا پایین آن و «قتاد» به معنای گیاه گون است
 که دارای خارهای بسیار است. چون دست کشیدن بر شاخه‌های این گیاه و
 درآوردن خارهای آن بسیار سخت و طاقت فرماست. عرب هر کار سختی
 را به این عمل تشبیه کرده و این جمله به صورت یک ضرب‌المثل درآمده که
 می‌گویند:

«دون هذا الأمر خרט القتاد»؛ دست کشیدن بر شاخه‌های گون از این کار
 آسان‌تر است.

ر.ک: دهخدا، علی اکبر، لغت‌نامه، ماده خراط؛ جر، خلیل، فرهنگ لاروس
 (عربی - فارسی)، ماده «خرط» و «قتاد».

۲. «جمر الغضاء» نیز کنایه از مشکل بودن کاری است. «جمر» به معنای
 اخگر و شعله‌های آتش و «غضا» به معنای درخت شوره‌گز است. چوب این
 درخت بسیار سخت و آتش آن بسیار سوزان است و از این رو عرب،
 کارهای بسیار سخت و دشوار را به در دست گرفتن آتش برافروخته از
 چوب گز، تشبیه می‌کند. ر.ک: همان، ماده غضا.

۳. مجلسی، محمد باقر، بحارالانوار، ج ۵۲، صص ۱۲۳-۱۲۴، ح ۸.

انتظار، منتظر و تکالیف منتظران

تکرار کردند. در این هنگام گروهی از یاران که گرد آن حضرت بودند گفتند: ای پیامبر خدا! آیا ما برادران شما نیستیم؟

فرمود: نه. شما یاران من هستید. برادران من قومی هستند [که] در آخرالزمان [خواهند آمد]. آنها به من ایمان می‌آورند در حالی که مرا ندیده‌اند. خداوند آنها را با نام‌های پدرانشان به من شناسانده است، پیش از آنکه از پشت‌های پدران و رحم‌های مادرانشان خارج شوند. هر یک از آنها بر دین خود پایدار می‌ماند، در حالی که این عمل از دست کشیدن بر خارهای گون در شب تاریک و در دست گرفتن آتش برافروخته از درخت گز، دشوارتر است.

آنان چون چراغی فروزان در دل تاریک شب می‌درخشند، خداوند آنها را از همه فتنه‌های تیره و تار در امان نگه می‌دارد.»

حال باور کردید که شما هم می‌توانید برادر رسول خدا(ص)

باشید.

پاداش بزرگ منتظران

براساس تعالیم اسلامی یکی از وظایف مهم هر مسلمان انتظار ظهور حضرت قائم (ع) است؛ انتظار تحقق وعده الهی بر حاکمیت صالحان و تشکیل دولت اهل بیت رسول خدا (ص). اما آیا هیچ می‌دانید که پاداش این انتظار چیست و چه ثمری برای منتظران دارد؟

امام صادق (ع) در روایت زیر به این پرسش پاسخ می‌دهند:

«أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِمَا لَا يَقْبَلُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ مِنَ الْعِبَادِ عَمَلًا إِلَّا بِهِ؟ فَقُلْتُ: بَلَى. فَقَالَ: شَهَادَةٌ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ [وَرَسُولُهُ] وَالْإِقْرَارُ بِمَا أَمَرَ اللَّهُ، وَالْوِلَايَةُ لَنَا، وَالْبِرَاءَةُ مِنْ أَعْدَائِنَا - يَعْنِي الْأَيْمَّةَ خَاصَّةً - وَالتَّسْلِيمُ لَهُمْ، وَالْوَرَعُ وَالْاجْتِهَادُ وَالطَّمَأْنِينَةُ، وَالْإِنْتِظَارُ لِلْقَائِمِ - عَلَيْهِ السَّلَامُ - ثُمَّ قَالَ: إِنَّ لَنَا دَوْلَةً يَجِيءُ اللَّهُ بِهَا إِذَا شَاءَ. ثُمَّ قَالَ: مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَكُونَ مِنْ أَصْحَابِ الْقَائِمِ فَلْيَنْتَظِرْ فَإِنْ مَاتَ وَقَامَ الْقَائِمُ بَعْدَهُ كَانَ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ مِثْلُ أَجْرِ مَنْ أَدْرَكَهُ، فَجِدُّوا وَانْتَظِرُوا، هَنِيئًا

لَكُمْ أَيْتُهَا الْعِصَابَةُ الْمَرْحُومَةُ؛^۱

آیا شما را خبر ندهم به آنچه خدای، صاحب عزت و جلال، هیچ عملی را جز به آن از بندگان نمی‌پذیرد؟ عرض کردم: چرا. فرمودند: گواهی دادن به اینکه هیچ شایسته‌پرستی جز خداوند نیست و اینکه محمد(ص) بنده و فرستاده او است، و اقرار کردن به آنچه خداوند به آن امر فرموده، و ولایت ما، و بیزاری از دشمنانمان - یعنی خصوص امامان - و تسلیم شدن به آنان، و پرهیزکاری و تلاش و مجاهدت و اطمینان و انتظار قائم(ع). سپس [امام] فرمودند: برای ما دولتی است که هر زمان خداوند بخواهد، آن را محقق می‌سازد؛ و آنگاه [امام] فرمودند: هر کس دوست دارد از یاران حضرت قائم(ع)، باشد باید که منتظر باشد و در این حال به پرهیزکاری و اخلاق نیکو رفتار نماید، در حالی که منتظر است، پس چنانچه بمیرد و پس از مردنش قائم، به پا خیزد، پاداش او همچون پاداش کسی خواهد بود که آن حضرت را درک کرده است، پس کوشش کنید و در انتظار بمانید، گوارا باد بر شما [این پاداش] ای گروه مشمول رحمت خداوند!»

آری، برای منتظران و صابران در زمان غیبت همین

۱. نعمانی، محمدبن ابراهیم، کتاب الغیبة، ص ۲۰۰، ح ۱۶؛ مجلسی،

محمدباقر، بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۱۴۰، ح ۵۰.

انتظار، منتظر و تکالیف منتظران

پاداش بس که نام آنها در زمره یاران امام عصر(ع)، و از جمله کسانی ثبت شود که آن حضرت را به هنگام ظهور همراهی می‌کنند.

***

همچنین رسول خدا(ص) فرمودند:

«سَيَأْتِي قَوْمٌ مِّنْ بَعْدِكُمُ الرَّجُلُ الْوَاحِدُ مِنْهُمْ، لَهُ أَجْرُ خَمْسِينَ مِنْكُمْ، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ نَحْنُ كُنَّا مَعَكَ بَبَدْرٍ وَأُحُدٍ وَ حُنَيْنٍ، وَ نَزَلَ فِينَا الْقُرْآنُ، فَقَالَ إِنَّكُمْ لَوْ تَحَمَّلُوا لَهَا حُمَلُوا لَمْ تَصْبِرُوا وَ صَبَرَهُمْ؛

به زودی بعد از شما گروهی می‌آیند که پاداش یک نفر از آنها به اندازه پاداش پنجاه نفر از شماست. آنها گفتند: ای رسول خدا، ما در جنگ بدر و احد و حنین با تو بودیم و درباره ما قرآن نازل شد.

رسول خدا(ص) فرمودند:

آنچه را آنها به دوش گرفتند، اگر بر دوش شما می‌نهادند، مثل آنها صبر و استقامت نمی‌کردید»^۱.

***

۱. مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۱۳۰

امام باقر(ع) نیز درباره پاداش منتظران می‌فرماید:
«وَأَعْلَمُوا أَنَّ الْمُنتَظِرَ لِهَذَا الْأَمْرِ لَهُ مِثْلُ أَجْرِ الصَّائِمِ؛
بدانید کسی که منتظر حکومت حق باشد، پاداش او همانند
پاداش روزه‌دار شب زنده‌دار است»^۱.

***

به راستی چه بشارتی برای شیعه مسرت‌بخش‌تر از گفته
امام صادق(ع) است که می‌فرماید:
«فَإِنْ مَاتَ وَ قَامَ الْقَائِمُ بَعْدَهُ كَانَ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ مِثْلُ أَجْرِ مَنْ
أَدْرَكَهُ، فَجِدُّوا وَ انْتَظِرُوا هَنِيئًا لَكُمْ آيَتُهَا الْعِصَابَةُ الْمَرْحُومَةُ؛
اگر کسی که منتظر حضرت است از دنیا برود و حضرت بعد از
او قیام کند، اجر او همانند اجر کسی است که زمان آن حضرت
را درک کرده، پس بکوشید و منتظر باشید، گوارا باد بر شما ای
یاران مورد لطف خدا»^۲.

***

۱. کلینی، محمد بن یعقوب، اصول کافی، ج ۲، ص ۱۷۶، چاپ اسلامیة.

۲. نعمانی، محمد ابراهیم، کتاب الغیبة، ص ۲۰۰.

انتظار، منتظر و تکالیف منتظران

خوشا به حال آن منتظران که امیرمؤمنان(ع) بشارت شهادت را به آنها می‌دهد. گوارا باد بر آنان که در دوره غیبت آن نور دیده امیرالمؤمنین(ع) و حضرت زهرا(س) بر شیعیگی شان استوار ماندند و از یاری حضرتش غافل نگشتند.

امیرالمؤمنین(ع) فرمودند:

«الْأَخِذُ بِأَمْرِنَا مَعَنَا غَدًا فِي حَظِيرَةِ الْقُدْسِ وَ الْمُنْتَظِرُ لِأَمْرِنَا كَالْمُتَّسِحِّطِ بِدَمِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ؛

کسی که مطیع فرمان ما باشد در حظیره القدس با ما خواهد بود، و کسی که منتظر امر ما باشد همانند کسی است که در راه خدا به خودش در غلتیده باشد.»^۱

۱. مجلسی، محمد باقر، بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۱۲۳

امام زمان (ع) و منتظرانش

در احادیث، زیارت‌ها و دعاهایی که در طول دوران غیبت صغرا و پس از آن به صورت توقیع یا به صورت‌های دیگر از امام مهدی (ع) برای ما به یادگار مانده است، به صراحت تمام آنچه که موجب خرسندی یا ناخرسندی آن حضرت می‌گردد بیان شده و چگونه عمل کردن، چگونه سخن گفتن و چگونه اندیشیدن به ما آموخته شده است. از این رو با مراجعه به مجموعه ارزشمند یادگارهای آن حضرت و تأمل و تدبر در آنها می‌توان به راحتی هدایت را از گمراهی و صراط مستقیم را از کژراهه‌ها باز شناخت.

● عوامل خشنودی امام زمان (ع)

برای روشن تر شدن موضوع، خوب است که نگاهی داشته باشیم به یکی از این یادگارهای گرانقدر امام عصر (ع)^۱؛ یعنی دعای معروفی که با جمله «اللَّهُمَّ ارزُقْنَا تَوْفِيقَ الطَّاعَةِ...» شروع می‌شود و در اوایل «مفاتیح الجنان» نیز آمده است. در این دعای کوتاه و مختصر، امام مهدی (ع) همه آنچه را که شایسته است ما خود را بدان‌ها آراسته یا از آنها پیراسته سازیم در قالب درخواست از خدا بیان کرده و به صورت غیرمستقیم به ما فهمانده‌اند که به عنوان حجت خدا، چه انتظاری از ما دارند و چگونه شیعه‌ای را برای خود می‌پسندند.

با هم قسمت‌هایی از این دعا را می‌خوانیم:

«اللَّهُمَّ ارزُقْنَا تَوْفِيقَ الطَّاعَةِ وَبُعْدَ الْمَعْصِيَةِ وَصِدْقَ النِّيَّةِ وَ

---

۱. برای مطالعه سخنان امام عصر (ع) ر.ک. محمد خادمی شیرازی، نحفه امام مهدی (ع)، نشر موعود عصر (عج)؛ جواد قیومی اصفهانی، صحیفه‌المهدی (ع)؛ سید مرتضی مجتهدی، صحیفه مهدیه؛ الشیخ محمد الغروی، المختار من الإمام المهدی، ۳ ج.

انتظار، منتظر و تکالیف منتظران

عِرْفَانَ الْحُرْمَةِ وَ أَكْرِمْنَا بِالْهُدَىٰ وَالْإِسْتِقَامَةَ وَ سَدَّدَ أَلْسِنَتَنَا
بِالصَّوَابِ وَ الْحِكْمَةَ وَ اَمَلًا قُلُوبَنَا بِالْعِلْمِ وَ الْمَعْرِفَةِ وَ طَهَّرَ
بُطُونَنَا عَنِ الْحَرَامِ وَ الشُّبْهَةِ وَ اَكْفَفَ أَيْدِيَنَا عَنِ الظُّلْمِ وَ
السَّرْقَةِ وَ اغْضَضَ أَبْصَارَنَا عَنِ الْفُجُورِ وَ الْخِيَانَةِ وَ اَسَدَّدَ
أَسْمَاعَنَا عَنِ اللَّغْوِ وَ الْغَيْبَةِ؛^۱

بارخدایا! توفیق فرمانبرداری، دوری از گناهان، درستی و پاکی
نیت و شناخت حرام‌ها را، روزی ما فرما؛ و ما را به راهنمایی و
پایداری گرامی دار و زبان ما را در درست‌گویی و گفتار حکیمانه
استوار ساز و دل ما را از دانش و معرفت سرشار کن و درون ما
را از حرام و مال شبهه‌ناک پاکیزه گردان و دست ما را از
ستمگری و دزدی بازدار و چشم ما را از فجور و خیانت بیوشان
و گوش ما را از شنیدن سخن بیهوده و غیبت بر بند و...

در ادامه این دعا، امام عصر(ع) صفات و ویژگی‌هایی را که
شایسته عالمان، دانش‌پژوهان، پیران، جوانان، زنان، توانگران،
تنگدستان، جنگ‌جویان، حکمرانان و... است بر می‌شمارند و
از خداوند می‌خواهند که به هر یک از این گروه‌ها و اقشار
اجتماعی صفات و ویژگی‌هایی را که شایسته آنهاست عطا
فرماید.

۱. قمی، شیخ عباس، مفاتیح الجنان، دعای امام زمان(ع).

● عوامل ناخشنودی امام زمان (ع)

در یکی از توقیعات شریف حضرت، عواملی که باعث ناخشنودی ایشان از شیعیان می‌شود به تصریح بیان شده است. در این جا مختصری از این توقیع شریف را بیان می‌کنیم:

«وَلَوْ أَنَّ أَشْيَاعَنَا وَفَقَّهُمُ اللَّهَ لِيُطَاعَتِهِ، عَلَى اجْتِمَاعِ الْقُلُوبِ فِي الْوَفَاءِ بِالْعَهْدِ الْقَدِيمِ، لَمَا تَأَخَّرَ عَنْهُمْ الْيَمْنُ بِلِقَائِنَا، وَ لَتَعَجَّلَتْ لَهُمُ السَّعَادَةُ بِمُسَاعَدَتِنَا عَلَى حَقِّ الْمَعْرِفَةِ وَ صِدْقِهَا مِنْهُمْ بِنَا. فَمَا يَخْبِسُنَا عَنْهُمْ إِلَّا مَا يَتَّصِلُ بِنَا مِنْ نَكْرَهُهُ وَ لَا نُؤْتِرُهُ مِنْهُمْ. وَاللَّهُ الْمُسْتَعَانُ، وَ هُوَ حَسْبُنَا وَ نِعْمَ الْوَكِيلُ؛^۱

اگر شیعیان ما - که خداوند آنها را به طاعت خود موفق بدارد - دل‌هایشان در وفا کردن به پیمان قدیم، یکی شود، هرگز

۱. مفید، محمد بن محمد بن نعمان، الإرشاد فی معرفة حجج الله علی العباد، ص ۱۰ مقدمه؛ مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، ج ۵۳، ص ۱۷۷؛ یزدی حائری، علی، الزام الناصب ص ۱۳۶.

انتظار، منتظر و تکالیف منتظران

سعادت دیدار ما از آنها به تأخیر نمی‌افتد، و سعادت پشتیبانی ما از آنها در سوق دادنشان به متن واقع و حق معرفت به تعجیل می‌افتد، ما را چیزی جز اعمال نکوهیده آنها محبوس نمی‌سازد، که اعمال آنها به ما می‌رسد و ما را اندوهگین می‌سازد، که ما چنین انتظاری از آنها نداشتیم. از خدا یاری می‌طلبیم که یاری او ما را بس است و او بهترین وکیل است».

● حراست و مراقبت امام زمان (ع) از شیعیان

این توفیق درست یک هزار سال پیش به افتخار شیخ مفید از ناحیه مقدسه به دست ایشان رسیده است.

در این نامه بعد از ستایش پروردگار و درود به رسول اکرم (ص) یادآوری شده که خداوند به ما اجازه داده که با نوشتن نامه تو را مفتخر سازیم....

سپس یادآوری شده که اگر چه ما در جای دور دست سکنا گزیده ایم، ولی از اخبار شما بی خبر نیستیم، و از ناراحتی‌های شیعیان آگاهیم، و تذکر داده شده که این ناراحتی‌ها به جهت ارتکاب کارهایی است که سلف صالح از آن اجتناب می‌کردند، آن گاه آمده است:

«إِنَّا غَيْرُ مُهْمِلِينَ لِمُرَاغَاتِكُمْ وَ لَأَنَّا سِينُ لِدِكْرِكُمْ، وَ لَوْ لَا ذَلِكَ لَنَزَلَ بِكُمْ اللَّأْوَاءُ، وَ اصْطَلَمَكُمُ الْأَعْدَاءُ، فَاتَّقُوا اللَّهَ جَلَّ جَلَالُهُ، وَ ظَاهِرُونََا عَلَى انْتِيَاشِكُمْ مِنْ فِتْنَةٍ قَدْ أَنَا فِتْنَةُ عَلَيْنَا، وَ هِيَ يُهْلِكُ فِيهَا مَنْ حَمَّ أَجَلُهُ، وَ يُحْمَى عَلَيْهِ مَنْ أَدْرَكَ أَمَلُهُ، وَ هِيَ

انتظار، منتظر و تکالیف منتظران

أَمَارَةٌ لَأُزُوفِ حَرَكَتِنَا، وَ مُبَاثَّتِكُمْ بِأَمْرِنَا وَ نَهْيِنَا، وَاللَّهُ مُتِمُّ
نُورِهِ وَ لَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ؛

ما در حفظ و حراست شما سستی نمی‌کنیم، و یاد شما را از
خاطر نمی‌بریم، اگر این توجهات ما نبود، مصیبت‌ها از هر
طرف به شما فرو می‌ریخت، و دشمن‌ها شما را پایمال
می‌کردند، از خداوند بزرگ پروا کنید، و در نجات دادن خود از
فتنه‌هایی که بر شما فرو ریخته، ما را یاری دهید. آنانکه
اجلشان فرا رسیده در این فتنه‌ها جان می‌سپارند، و کسانی که
به آرزوی خود رسیده‌اند از آن محفوظ می‌مانند، این نشان
نزدیک شدن حرکت ما، و علامت تنبلی شما در اطاعت از
اوامر و نواهی ما است، خداوند نورش را به کمال می‌رساند، اگر
چه مشرکان را خوش نیاید.»^۱

۱. کاشانی. ابراهیم بن محسن. الصّحیفة النّیادیة. ص ۲۵۵؛ طبرسی.
احتجاج. ص ۴۹۷؛ مجلسی. محمد باقر. بحارالانوار. ج ۵۳. ص ۱۷۵؛
بحرانی. تبصرة الولی، ص ۲۰۷.

• دعای حضرت برای تعجیل در فرج

امام عصر(ع) بیشترین رنج را از وجود گناهان در عالم می‌برند و نیز به دلیل ایمان کامل و مسئولیتی که نسبت به مخلوقات خداوند دارند، شدیدترین حالت انتظار در وجود مقدس ایشان است. بنابراین برای فرج خودشان که فرج شیعیانشان نیز هست این‌گونه دعا می‌کنند:

«یا نُورَ النُّورِ یا مُدَبِّرَ الْأُمُورِ... اجْعَلْ لِي و لِشِيعَتِي مِنَ الضِّيقِ فَرَجاً و مِنَ الْهَمِّ مَخْرَجاً و أَوْسِعْ لَنَا الْمَنْهَجَ و أَطْلِقْ لَنَا مِنْ عِنْدِكَ ما يُفَرِّجُ؛^۱

ای نور روشنایی و ای تدبیر کننده امور... برای من و شیعیانم گشایشی از تنگناها و راه نجاتی از ناراحتی‌ها قرار بده و راه (پیروزی) را برای ما وسیع گردان و از جانب خود آنچه فرج ما را برساند، بر ما ارزانی دار.»

۱. کفعمی، تقی‌الدین ابراهیم بن علی، المصباح، ص ۳۰۵.

انتظار، منتظر و تکالیف منتظران

ایشان در یکی از دعاهاى قنوت نماز خود، از اشتیاق و انتظار خود برای تحقق وعده الهی چنین مناجات می‌کنند:

«فَإِنَّكَ اللَّهُمَّ قُلْتَ: ... «فَلَمَّا آسَفُونَا انْتَقَمْنَا مِنْهُمْ»^۱ وَإِنَّ
الْغَايَةَ عِنْدَنَا قَدْ تَنَاهَتْ وَإِنَّا لِعِغْضَبِكَ غَاضِبُونَ وَإِنَّا عَلَى نَصْرِ
الْحَقِّ مُتَعَاصِبُونَ وَإِلَى وُزُودِ أَمْرِكَ مُشْتَاقُونَ وَإِلَى أَنْجَازِ
وَعْدِكَ مُرْتَقِبُونَ وَإِلْحُولِ وَعِيدِكَ بِأَعْدَائِكَ مُتَوَقِّعُونَ»^۲

پس خدایا تو خود فرمودی: «پس آنگاه که ما را اسفناک ساختند، ما از ایشان انتقام گرفتیم.» به راستی که مهلت و فرصت (برای ظالمان و جباران) نزد ما به سر آمده و ما برای خشم تو خشمگین هستیم و ما بر یاری حق، همداستان هستیم و به صدور فرمانت مشتاقیم و در انتظار تحقق وعدهات هستیم و چشم به راه فرا رسیدن تهدیدهایت نسبت به دشمنانت هستیم.»

اللَّهُمَّ عَجِّلْ لَوْلِيكَ الْفَرَجَ

ان شاء الله

۱. سوره زخرف (۴۳). آیه ۵۵.

۲. ابن طاووس، سید علی بن موسی، مهج الدعوات، صص ۱۵۰ و ۱۵۱.